

**Analysis propositionum: quas de negotio Eucharistiae ad
disputandum proposuit D. Jacobus Rungius, : Vna cum pia &
modesta Refutatione eorum, quae à veritate aliena,
propositionibus illis interspersa sunt**

<https://hdl.handle.net/1874/423580>

92

5

ANALYSIS

PROPOSITIONUM: QVAS DE NEGOTIO Eucharistiæ ad disputandum proposuit

D. JACOBVS RVNGIVS:

Vna cum pia & modesta REFVTATIONE eorum, quæ à veritate aliena, propositionibus illis interspersa sunt.

Scripta à quodam veritatis & concordia amante Theologo, vt ex collatione mutua veritas magis elucescat.

NEOSTADII PALATINORVM,

Typis Matthæi Harnisch,

Anno c1o. cl. Lxxxv.

OLEBAT Reuerendę memorię Dominus Philippus Melanchthon in epistolis, quas ad amicos scribebat, optare, vt in pia synodo controuersia de Cœna Domini, diiudicaretur sine sophistica & sine Tyrannide. Id si fieret, dubium non est, calumnijs, quę inter partes dissidentes cumulantur, commodissimè finem imponi, & viam facilimè reperiri posse ad discernenda, quę vera, quę falsa, quę ambigua, quę contradictionibus implicata in multorum scriptis de hac causa leguntur. De qua, quia confessionem Ecclesiarum Pomeranię, ad disputandum publicè propositam esse, titulus libelli huius passim, multis per Germaniam Ecclesijs obrusi, profitetur: non ægrè feret autor & præses eius disputationis D. Iacobus Rungius, si placidè ac modestè examen; 3. Thesium, quas confessio illa compleditur, instituat, veritatis inquirendę causa, qui finis omnium disputationum pijs propositus esse debet. Hoc verò, vt & breuius & expeditius, & magis perspicuè fiat, & palea à tritico secernantur rectius, iuxta Pauli Apostoli præceptum: Omnia probate, quod bonum est tenete: classes quasdam distinctas proponemus, ex quibus prima statim fronte appareat, quid in particulari confessione illa vnius Diæceseos, pertinentis ad inspectionē D. Rungij Superintendentis, quemadmodum se nominat, generalis Ecclesiarum in Pomerania occidentali: cum Catholica totius Ecclesię orthodoxę fide constanti, & confessione minimè dubia, fundata super petram firmissimam verbi diuini, congruat; quę tūc ab ea, siue apertè, siue sub ambiguorum verborum inuolucris, dissentiat; & quàm à semeripsa Confessio ista Rungiana læpè discrepet: & qualia in innocentes, qui vbiq̄istarum paradoxa

probare non possunt, conuictiorū probra eiaculetur confidenter quidē & fastu, quàm qui Doctorem Ecclesiae deceat, insolētiore, sed temerè tamē, & sine veris rationibus, quarum in hac controuersia maior ratio habenda erat, quàm præiudiciorum & affectuum, qui comitari solent Zelum non coniunctum cum scientia, vt Apostolus de Israëlitis quibusdam conqueritur.

I. Propositiones: de quibus est consensus mutuus inter Ecclesias Evangelicas.

Vera igitur iudicamus esse si commodè & dextrè intelligantur, quę sequuntur. Nam si quid inest ambiguitatis, id suo loco postea declarabimus vltèrius.

Propos. 1.

Sacramentum Cœnæ Domini in Ecclesia noui Testamenti est sacrum illud conuiuium ab ipso Filio Dei institutum, in quo Christus Dominus, crucifixus pro nobis, victima factus pro peccatis hominum, Ecclesiam suam pascit mirando mysterio, dans sub pane sacro (*scilicet vt in mysterio, quemadmodū Hilarius loquitur*) INSTITVTIONEM SVAM vsurpato & sumto, corpus illud suum verum, quod pependit in crucis ligno, & dans bibentibus sub vino sacro sanguinem suum illum verum, qui effusus est pro peccatis mundi.

Propos. 3.

Cœna Domini est actio sacra in nouo Testamento à Filio Dei instituta, in qua conueniente Ecclesia recitatur institutio Christi, & sumto pane & vino sumitur verum corpus & verus sanguis Domini nostri Iesu Christi, vt fides reconciliationis cum Deo hoc pignore in cordibus confirmetur, & pij cum Christo vnum fiant, & beneficia ipsius celebrent.

Cœna

Coena Domini est communicatio corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi, sicut in verbis Evangelij instituta est, in qua sumptione Filius Dei verè & substantialiter adest, & testatur, se applicare credentibus sua beneficia, & se assumisse humanam naturam propter nos, vt nos quoque sibi insertos fide, membra sua faciat, & nos ablutos esse sanguine suo: simul etiam testatur, se velle in credentibus deinceps esse, & se, cùm sit λόγος æterni Patris, docere, viuificare, & regere credentes, sicut inquit Ioh. 15. manete in me, & ego in vobis. Qui manet in me, & ego in eo, id est, qui fide retinet Euangelium, in eo verè adest Filius Dei. *Propos. 4.*

Veram & substantialem præsentiam Filij Dei in Coena Domini in hac definitione intelligendam esse, non de præsentia solius diuinitatis Christi, sed de præsentia totius Christi, Dei & hominis. *Ead. prop.*

In Coena Domini exhiberi & à sumentibus accipi verum corpus & verum sanguinem Domini nostri Iesu Christi. Et Christum in Coena adesse, non solùm efficacia, sed etiam substantia, & loqui Philippum expressè de carne & sanguine Christi. *Item.*

Coenam Domini vocamus cõuiuium sacrum, quia ad manducandum & bibendum nobis Christianis à Filio Dei instituta est, sicut inquit Christus: Accipite, comedite, bibite omnes. Et Paulus inquit 1 Cor. 11. Conuenientibus vobis in vnum ad manducandam Coenam Dominicam. Eucharistia igitur in congressu Ecclesiæ celebranda est, semper facta distributione corporis & sanguinis Christi inter manducantes & bibentes, quemadmodum etiam in Israelitica Ecclesia ad esum agni Paschatis plures manducantes conuenire oportuit. *Propos. 5.*

Propos. 6.

Cœnam Domini non esse institutam ad sacrificandum seu offerendum pro viuis & mortuis, pro culpa & pœna, pro auertendis morbis & omnis generis vitæ huius calamitatibus, quemadmodum Romanus Pontifex cum suis, *ὁ χαριστιαν* in *ἰλασθηριον*, hoc est, in sacrificium propitiatorium conuertit, & in Missis priuatis, vt vocant, quas sacrificuli sine communicantibus, nulla facta distributione consecrati panis & uini, misificat in contumeliam Filij Dei immolati semel pro nobis in ara crucis, Filium Dei denuò quotidie, Deo Patri offerendum instituit. Quod cum diuina institutione cœnæ Domini prorsus pugnat.

Ead. prop.

Nec est in Missa illa Papæ corpus aut sanguis Christi, quia non retinetur institutio Christi. Sacrificuli igitur in Papatu, non Filium Dei, sed merum panem offerunt, non Deo, sed diabolo.

Item.

Missæ pontificiæ est horribilis blasphemia in Christum Filium Dei, ludibrium Ecclesiæ: abominatio desolationis, stans in loco sancto: Idolum Antichristi, quod Daniel Maosim nuncupat, quod Filius perditionis colit auro & argento, & cultoribus eius terram distribuit gratuitò.

Propos. 7.

Non instituta est cœna Domini à Christo, ad circumgestandum in spectaculis processionum, nec ad reponendum in ciborijs, nec ad adorandum extra usum à Christo institutum, quemadmodum Pontificij tyranni non modo docent, sed etiam vi cogunt populum, panem consecratum repositum in ciborio, vel in Missa eleuatum, vel in processione circumgestatum, adorare, vt Deum. Quæ abominatio desolationis in regno Põtificio, verè Ethnica *ἀπολατρεία* est. Panis enim eo modo circumgestatus, vel in ciborio repositus, extra usum sacramenti à Christo institu-

institutum, nil nisi merus panis est, quem vt Deum adorare & colere furor & extrema amentia, imò Ethnica & irrationalis idolomania est.

Ad idola hæc stabilienda, Papa cum suis confinxit *Propos. 2.* monstrum transubstantiationis, quod tale est: Fingit panem in Coena Domini nō manere panē, sed prorsus transmutari in carnem & corpus Christi, remanentibus solis accidentibus panis, quæ sensibus percipiuntur. Docent igitur Papistæ, in Missa virtute verborum consecrationis, vt vocant, cum illa super elementis, pane & vino, recitantur, substantiam eorundem penitus annihilari aut desinere, & totam in corpus & sanguinem Christi mutari, quod transubstantiari nominant.

Mutilatio Eucharistiæ, qua Papa filius perditionis *Propos. iii.* cum sua turba, iuxta impium decretum concilij Constantiensis, ignotum Christo, Apostolis & veteri Ecclesiæ, partem eius alteram, calicem nimirum, cum sanguine Filij Dei, populo Christiano eripit, manifesta Antichristi Tyrannis est, impulsione diaboli audacissimè inuecta & stabilita, vt seductæ Ecclesiæ plus illuderetur, & vt dignitas clericorum seu rasorum Missificatorum præ laicis extolleretur. Pugnat autem non modò cum dicto illo Pauli, Gal. 3. Testamentum hominis postquam confirmatum est, nemo mutat: sed palàm redarguitur & damnatur per expressa verba Filij Dei, quæ in institutione coenæ Domini, corpus Christi manducandum sub pane, & sanguinem Christi bibendum cum vino, manifestè copulatiuè coniungunt, addito claro mandato, vt omnes de calice bibant. Quod autem Pontificij prætendunt, corpus Christi non esse absque eius sanguine: Ergò superuacuum esse Laicis vtramque sacramenti partem impertiri: Id si
verum

verum est, quid opus est, Papam & sacrificulos ipsius
vtramque partem Eucharistiæ percipere? Quæ verò &
audacia est & impudentia, Testamentum Christi Filij
Dei mutare? Scriptum est, Deut. 4. Non addes ad verbum
meum, nec auferes ab eo quicquam.

Propos. 12. Per impios tamen Episcopos & Pastores in Papatu
seruat Christus sacram scripturam, decem præcepta Dei,
Symbolum Apostolorum, orationem Dominicam, Ba-
ptismum, Sacramentum cœnæ, clauēs & ministerium Ec-
clesiæ, tametsi omnia isthæc per Papam Filium perditio-
ni horribiliter deprauata sunt. Seruat & Deus in collu-
uie pontificia Ecclesiæ reliquias, sicut Eliæ tempore ser-
uauit septem milia, qui Baal non adorauerant. Habet
Deus & in Papatu suos, & Dominus nouit suos, 2 Tim. 2.

Propos. 13. Si quis luce Euangelij illuminatus, contra agnitam
veritatem cum Papiſtis, sacramento cœnæ sub vna specie
vtatur, sciens institutionem Christi ab eis peruerti, is hor-
ribili cum scandalo & periculo peccat in Spiritum san-
ctum, & seruiens diabolo, omnes Antichristi abomina-
tiones & Tyrannidem confirmat & approbat.

Propos. 14. Tali conuiuio verè sacro & salutari pascit Christus
in sacra synaxi Ecclesiam suam, colligens eam voce Euan-
gelij & vsu sacramentorum, quæ sunt nerui publici mini-
sterij, & congregationis sanctorum Dei in Ecclesia, sym-
bola cōfessionis & fidei, quibus Ecclesia à synagoga Papæ
& alijs sectis distinguitur.

Ead. prop. Vsu verò cœnæ Domini pascitur & alitur Ecclesia
cibo cœlesti & potu diuino.

Item. Manducatione corporis Christi cum pane Eucha-
ristiæ efficimur membra Christi, os de ossibus, caro de
carne ipsius, facti vnum cum Christo non solum vnione
spirituali, sed etiam secundum carnem, participatione
naturali.

naturali, vt reali communicatione corporis & sanguinis Christi corda & animæ viuificentur & corpora credentium conseruentur, ad immortalitatem incorruptibilis vitæ & gloriæ. Vsu quoque cœnæ Domini per Spiritum sanctum, qui in ea opulenter in credentes effunditur, accenduntur corda ad commemorationem mortis Domini, ad gratiarum actionem erga Deum, ad inuocationem Dei. Inuitantur & multi alij piorum exemplo & confessione, vt per gratiam & auxilium Spiritus sancti verbo Dei obediant, poenitentiam agant, verè doleant se peccatis suis offendisse Deum, in Christum credant, pium propositum vitandi peccata animo concipiant, & simili fide vsum Eucharistiæ petant.

Est denique communio Cœnæ Domini vinculum vnitatis, concordia & dilectionis inter Christianos, & commonefactio de patientia & precatione in cruce, & de mortificatione carnis. Hac omnia complectimur, eum dicimus Christum reali communione substantiæ corporis & sanguinis sui Ecclesiam mirando mysterio pascere.

Verè miranda sunt tanta Filij Dei beneficia, quæ per *Propos. 15.* sacram synaxin Ecclesiæ impertit, & quæ Deus & homo in nobis habitans operatur in cordibus. Sed magis mirandum est, quod suos, quos dedit ipsi Pater, suo ipsius corpore & sanguine ad vitam æternam pascere voluit, mysterio ad eò admirabili, vt in communione cœnæ suæ, summentibus eam, det cum pane corpus illud suum verum, quod pro nobis in mortem traditum pependit in cruce, & det in ea bibentibus, cum vino sanguinem suum illum verum, qui effusus est pro peccatis mundi. Quod inenarrabile & incomprehensibile mysterium, beneficiû & donum, nulla humana ratio percipit, nullius creaturæ

sapientia prospicit aut peruestigare potest. Fides verò in Christiano pectore, nitens verbis Christi, credit id verum esse, & cum Maria dicit: Fiat mihi secundum verbum tuum.

Propos. 17. Christi corpus & sanguinem in usu Cœnæ Domini non abesse, sed adesse, non sola sua efficacia & fructu, sed quò ad substantiam suam assumtam ex Maria virgine.

Ead. prop. Hæc præsentia nec localis, nec physica, sed supernaturalis & incõprehensibilis est, & tamẽ vera. Nec talis est ea præsentia, quòd substantia panis & vini, in substantiam carnis & sanguinis Christi transierit, seu transsubstantiata sit, remanentibus solis elementorum accidentibus, quod est Papistarum somnium.

Item. Corpus Christi & sanguinem sic accipimus, vt secundum carnem Christo vniamur.

Propos. 18. Ex pacto & beneplacito suo adest Christus carne & sanguine suo in sacramento Cœnæ, vt verba ipsius sonant: idque per benignam suam voluntatem, quia adesse vult: per veritatem suam, quia verbo suo adesse sic se velle se obligavit: per omnipotentiam & gloriosam maiestatem suam, qua adesse potest: Deo enim nihil est impossibile, & Christo secundum assumtam humanam naturam, data est omnis potestas in cœlo & in terra.

Propos. 19. Christus in Cœna sua sumentibus dat cum pane sacro corpus illud suum verum, quod pependit in crucis ligno: sub vino sacro dat sanguinem suum illum verum, qui effusus est pro peccatis mundi: Sic adest Filius Dei in sacramento Cœnæ non solo Spiritu, non sola gratia, non sola efficacia mortis suæ, non absens corpore.

Propos. 21. Fatendum & docendum est in Ecclesia aduersus Diabolum, Christum non modò esse verum hominem, habentem

bentem etiam in gloria verum corpus, ossa & sanguinem: sed insuper esse vnione inseparabili Deum & hominem, & quidem hominem assumptum in Deum, sedentem in dextera virtutis Dei. Nullibi igitur Filius Dei *λογος* esse *Whiquit* aut cogitari potest aut debet, vbi non habeat secum personaliter assumptam humanam suam naturam.

Simpliciter credere, est optimè credere. Simpliciter credere est iuxta verbum Dei contra omnem captum rationis humanæ credere: Christum in vnitatem personæ esse **D E V M** & hominem: Filium Dei, quem non capit orbis, factum esse verum hominem in utero Mariæ virginis; In Christo habitare incircumscriptiue omnem plenitudinem Diuinitatis corporaliter.

Dignos (*seu potius dignè manducantes.*) vocat Paulus *Propos. 29.* qui probant semetipsos, & sic de pane Domini edunt. Seipsum probare, est in timore Dei, sine hypocrisis veram agere poenitentiam, agnitis peccatis suis, & iusta ira Dei expauescere, & corde contrito & humiliato sitire gratiam **D E I**, cumque nihil in nobis sit, quod peccatis & iudicio Dei possimus opponere, fide arrepta promissione Euangelij confugere ad Christum Filium Dei, *ιλαση-εσθ*, Mediatorem & thronum gratiæ, & ad misericordiam Dei in Christo promissam, & firmiter statuere, nos propter ipsius meritum & deprecationem pro nobis in gratiam recipi, & adiuuante Spiritu sancto, velle impetus & actiones carnis mortificare, ac militare bonam militiam, retinendo fidem & bonam conscientiam. Sic probet homo seipsum, & sic de pane hoc edat, & de calice Domini bibat. Pia igitur præparatio ad usum cœnæ Domini consistit in vera poenitentia, quæ constat contritione cordis, fide in Christum, & bono proposito piè deinceps viuendi.

Propos. 32.

Spiritualiter corpus Christi manducare, est Christum fide amplecti, vitam ex ipso haurire, & omnia ipsius beneficia sibi applicare. Hæc manducatio corporis Christi solis dignis seu pœnitentiam agentibus competit. Fit autem à credentibus non modò in vsu sacramenti, sed etiam extra eius vsum per auditum, meditationem & recordationem promissionis Euangelij de Christo. De qua spirituali manducatione carnis suæ concionatur Christus Iohan. 6.

Propos. 33.

Vult Filius Dei pios in Ecclesiæ sæpè vti communionem cœnæ Domini. Ad id piæ mentes exuscitet & adigat; Primùm mandatum Christi: Hoc facite quotiescunque &c. Secundò, Promissio, quòd corpus Christi pro nobis redimendis in mortem traditum est, & quod sanguis eius in remissionem peccatorum pro nobis effusus est. Et quòd per communionem & vsum Eucharistiæ vnimur cum Christo etiam secundum carnem, participatione naturali. Tertio, Necessitas nostra, quæ in hac naturæ corruptione, & in tanta nostra infirmitate, & insidijs diaboli, magna & multiplex est. Quia igitur sæpè pecco, sæpè medicinã accipere debeo. Idcò inquit Christus: Manete in me, & ego in vobis. Qui manet in me, & ego in ipso, is fert fructum multum, Ioh. 15.

Hæc quæ recitata sunt hætenus, dextrè intellecta consentiunt cum confessione Ecclesiæ Catholicæ & orthodoxæ omnium temporum. Quæ verò sequuntur, etsi aliqua etiam in prioribus thesibus commemorata sunt, partim ambigua sunt, partim si secundum Vbiquistarum doctrinam accipiantur, falsa & à Catholico consensu orthodoxæ Ecclesiæ aliena.

II.

*Exempla ambiguarum locutionum, quæ declaratione indigent iuxta normam scripturæ
& veteris Ecclesiæ sinceriores
doctrinam.*

CH R I S T V S dat sub pane sacro verum corpus suum: *Propo. 1.*
sub vino sacro verum suum sanguinem. Hanc phrasin sub pane & sub vino necesse est mysticè intelligi, què admodum veteres scriptores, qui ea primum vsi sunt, disserè illam pro ratione mysterij interpretantur: In quo aliud sensibus foris offertur, aliud intus animo & fide intelligitur. Nequaquam verò ad sententiam Patrum, illa scholasticorū interpretatio congruit, quæ phrasin hanc ad corporalem existentiam seu delitescentiam veri corporis & sanguinis Christi sub pane & vino detorquet. Sic enim non sacramenta aut mysteria, sed latibula & repositoria aut opercula veri corporis & sanguinis Christi essent panis & vinum. Recitatur ex sententijs Prosperi hoc Augustini dictum de consec. dist. 2. cap. Hoc est. Sanguis eius est, quem sub specie & sapore vini potamus. Non autem sentit Augustinus sanguinem sub vino corporaliter existere tanquam in, vel sub latibulo, sed tanquam in, vel sub signo, symbolo, mysterio, sacramento, perinde vt sanguis Christi emundans nos à peccatis, & Spiritus sanctus regenerans nos ad vitam æternam rectè dicuntur sub aqua baptismi esse, videlicet non corporaliter, sed sacramentaliter. Quod ne obscurius dici videatur, Bertrami locum afferibam, qui in lib. de corpore & sanguine Domini, quem ad Carolum Imperatorem scripsit his verbis mysterium sacramenti explicat. *Panis ille qui per sacerdotis mi-*

a. ij. edit. nisterium Christi corpus efficitur, aliud exterius humanis
 Colon. sensibus, & aliud interius fidelium mentibus clamat. Exte-
 rius quidem panis, quod ante fuerat, forma pretenditur, co-
 lor ostenditur, sapor accipitur: At interius longè aliud, mul-
 toque preciosius, multoque excellentius intimatur, quia cele-
 ste, quia diuinum, id est, CHRISTI corpus ostenditur,
 quod non sensibus carnis, sed animi fidelis contuitu vel aspici-
 tur vel accipitur, vel comeditur. Vinum quoque quod sacerdotu-
 li consecratione Christi sanguinis efficitur sacramentum, aliud
 superficiei tenus ostendit, aliud interius continet. Quid enim
 aliud in superficie, quàm substantia vini conspicitur? Gusta,
 vinum sapit. Odora, vinum redolet, Inspice, vini color intue-
 tur. At interius si consideres iam non liquor vini, sed li-
 quor sanguinis Christi, credentium mentibus, & sapit dum gu-
 statur, & agnoscitur dum conspicitur, & probatur dum ado-
 rat. Hæc Bertramus, qui prolixè postea rationem my-
 sterij explicat allatis exemplis Baptismi, quem fontem
 vitæ nominat. Item maris & nubis, sub qua Israëlita ba-
 ptisati fuerunt.

Denique & aquæ profluentis de petra, sub qua Pa-
 tres eandem nobiscum escam spiritualem manducarunt,
 & eundem potum spiritualem biberunt.

Commendat librum Bertrami D. PHILIPPVS
 in quadam ad Vitum Theodorum epistola. Hic, inquit,
 autor, Augustini studiosus fuit. Quare in hac responsione pro-
 pmodum sequitur Augustinum.

Prepos. 2.

Recitatur definitio Cœnæ in minore Catechismo
 Lutheri tradita. Sacramentum altaris est verum cor-
 pus & verus sanguis Domini nostri IESU CHRISTI,
 sub pane & vino nobis Christianis ad manducandum &
 bibendum ab ipso Christo institutum. Hæc definitio
 candidè accipienda & explicanda est: videlicet vt sacra-
 mentum

mentum altaris intelligatur cœna ipsa : Corpus verò manducandum accipiatur pro manducatione corporis. Non enim alia sententia est huius quæstionis, Quid est sacramentum altaris: quàm si dixisset: Quid est cœna? De quo rectè respondetur: Est manducatio corporis Christi.

Quod si cui hæc interpretatio non placet, is accipiat sanè interrogationem istam, Quid est sacramentum altaris? in hanc sententiam, vt si quærat: Quid manducatur & bibitur in cœna? De quo verè respondetur: Corpus & sanguinem Christi manducari & bibi sub pane & vino tanquam in mysterio. Sic enim & Hilarius loquitur libro 8. de Trinit. *Nos verè sub mysterio carnem corporis sui sumimus, & per hoc vnum erimus.* Non dicit sub pane corporaliter, substantialiter, inuisibiliter, in-circumscriptè, corpus Christi existere, sed à nobis ait sumi carnem corporis Christi, & nos per hoc vnum cum Christo fieri sub mysterio. Et ibidem. *Vt ille in nobis per sacramentorum inesse mysterium crederetur.* Non sentit sub pane latere corpus Christi, tanquam sub latibulo aliquo locali, sed panem illum docet mysterium esse, id est, signum non nudum aut ociosum, sed efficax, atque ad eò organum & instrumentum, in cuius vsu communicatur nobis corpus Christi, quod sic est in, vel sub pane, sicut in omnibus sanctis thesaurus inuisibilis, id est, res promissa seu signata est sub signis visibilibus.

Dicitur sumi verum corpus & sanguinem Christi, vt *Propos. 3.* fides reconciliationis cum Deo hoc pignore in cordibus confirmetur. Ambiguitas est in vocabulo pignoris. Id enim si generaliter accipiatur pro testimonio & argumento, vnumquodque sanè beneficium Christi nominari

minari potest pignus aliorum. Quia cuicumque vnum datur, ei & reliqua beneficia promissa in Euangelio dantur. Atque ita Spiritus sanctus dicitur pignus & arrhabo hereditatis nostræ: & testimonium ex quo scimus nos in Deo, & Deum in nobis manere. 2 Corint. 1. 5. & Eph. 1. 1 Ioh. 3. & 4. Sic igitur communio corporis & sanguinis Christi est pignus & arrha & testimonium donatæ nobis remissionis peccatorum & hereditatis vitæ æternæ. Propriè autem loquendo neque *reivasiâ* corporis Christi, neque Spiritus sanctus nobis donatus, signum aut pignus sacramentale est beneficiorum, quæ sunt promissa in Euangelio. Quia signum gratiæ seu pignus sacramentale propriè sic dictum, oportet esse quiddam externum & visibile. Tam igitur corpus Christi non potest esse pignus remissionis peccatorum, si pignus accipitur pro signo gratiæ: quàm non potest in sacramentis vnum & idem esse, signum & res signata, sacramentum & res sacramenti, relatiuum & correlatiuum. Conuenit autem inter pios omnes, propriè loquendo, rem signatam in legitimo vsu Cœnæ esse, non solum participationem meritum, & efficaciam Christi, id est, remissionem peccatorum & donationem Spiritus sancti & vitæ æternæ, sed etiam *reivasiâ* ipsius corporis & sanguinis Christi. Inter hæc beneficia, talis quidem ordo est, vt perpetuò nexu inter se cohæreant, perinde vt annulos sibi mutuo implicatos in torque aureo sic cohærere videmus, vt quamdiu torques ille integer manet, vno annulo apprehenso, simul ceteri annuli sequantur. Sed non propterea vnus aliquis beneficiorum istorum gradus, alterius signum seu pignus sacramentale propriè nominari potest, nisi discrimen omnino inter signum & res signatas tollere ex Ecclesia, & vsum sacramenti seu ritus diuinitus instituti abolere aut obscurare veli-

re velimus. Huius enim finis est, vt fidem confirmet, quia est verbum visibile, vt Augustinus loquitur. Non autem confirmatio fidei ad ipsam sumtionem corporis & sanguinis Christi, si propriè loquendum sit, transferenda est, quæ non est signum visibile inuisibilis gratiæ, sed est ipsa gratia inuisibilis promissa in verbis Christi, quæ per signum seu ritum externum obsignatur, & fide vera applicatur singulis credentibus.

Post recitatam definitionem Cœnæ Philippicam *Propos. 4.* additur, CUM PANE ET VINO in vsu sacramenti adesse Christum verè & substantialiter corpore & sanguine suo, sicut in verbis Euangelij cœna sacra instituta est. Docent autem verba Euangelij, panem esse corpus Christi: quod Paulus his verbis explicat: *Panis, quem frangimus, est corpus Christi*, id est, est res illa externa seu medium, in cuius vsu communicatur nobis corpus Christi. Sic igitur D. Philippus in epistola ad Vitum Theodorum anno 38. scripta, præsentiam corporis & sanguinis Christi declarat: *Ego, inquit, pono in vsu substantialem præsentiam, & dico, datis rebus Christum verè adesse & efficacem esse. Id profectò satis est. Nec addo inclusionem aut coniunctionem talem, qua affigatur τῷ ἄρτῳ τὸ σῶμα, aut ferruminetur aut miscetur. Sacramenta pacta sunt, vt rebus sumtis adsit aliud. Alibi etiam hanc regulam tradit: Christus adest non propter panem, sed propter hominem.* Dextrè igitur accipienda est hæc phrasis: cum pane & vino adest corpus & sanguis Christi verè & substantialiter: videlicet, vt non pani & vino, sed nobis substantialiter vniri seu communicari corpus Christi sentiamus in vero vsu panis & vini illius. Non enim nuda signa sunt panis & vinum illud, sed organa & instrumenta, per quæ corpus & sanguis Domini, tanquam res per illa verè significatæ, nobis communican-

tur, sicut rectè apud Dionysium in Eccles. hierat. ca-
pitate 3. dictum est: *Per uenerabilia signa Christus signatur ac
sumitur.* Et Chrysostomus inquit 1. Corinth. 10. *Nos
Christo per panem hunc unimur.*

Propo. 8.

Repetitur phrasis: *Sub pane & vino in Cæna Domini
sumentibus dari verū corpus & sanguinem Christi.* Id pau-
lò antè dictū est mysticè intelligi oportere. Ad hanc inter-
pretationē pertinent ea ipsa quæ hoc loco adduntur. Ita
scilicet sub pane dari corpus Christi, non quod corpus Christi
inclusionē locali in pane contineatur, sed ut somniū pontificiū de
transsubstantiatione refutetur, et testimoniū extet, cæna Domini
constare duab. reb. terrena & cælesti. Fatentur autem pij o-
mnes, verissimū esse hoc Irenæi dictum: Eucharistiam cō-
stare ex re terrena & re cælesti: & rem terrenam esse panem
& vinum, rem cælestem esse corpus & sanguinem Christi.
Neq; tamen inde sequitur, vtramq; rem vel vno eodemq;
loco existere, vel simili modo accipi. Ideoq; cum localis
inclusio rejicitur, intelligatur simul etiā rejici opinionē
illam à scholasticis quibusdam investam de coëxistentia
corporis Christi ad locum panis: quæ verbo Dei nusquam
est tradita, & nouum Christum, ignotum scripturæ, igno-
tum articulis fidei, ignotum Ecclesiæ orthodoxæ omni-
um temporum, rudioribus obtrudit.

In eadem propositione dicitur. *Paulum clarè affirma-
re, panem in Cæna esse verum corpus Christi.* Idq; alibi etiam
sæpè repetitur. Sumenda est autem declaratio à diuersis
modis prædicationum, vt ad inanes λογμαχίας vitandas
concilientur hæ duæ propositiones, Panis Cænae est ve-
rum corpus, scilicet sacramentaliter. Et: panis non est
verum corpus Christi, scilicet substantialiter seu prædi-
catione essentiali. Quò D. Philippus respexit, cum ali-
cubi expressè rejicit hanc assertionem, quòd panis sit ve-

rum corpus Christi, aut quòd panis sit essenziale corpus Christi, quemadmodum & Bertramus inquit: *Corpus Christi, quòd mortuum est & resurrexit & immortale factum, iam non moritur & mors illi ultra non dominabitur, aeternum est nec iam passibile. Hoc autem quod in Ecclesia celebratur, temporale est, non aeternum: corruptibile est, non incorruptum: in via est, non in patria. Differunt igitur à se, quapropter non sunt idem. Quòd si non sunt idem, quomodo. VERVM corpus Christi dicitur, & VERVS sanguis? Si enim corpus Christi est, & hoc dicitur verè (id est essentiali prædicatione) quia corpus Christi est, in veritate corpus Christi est, & si in veritate corpus Christi est, & corpus Christi incorruptibile est, & impassibile est, ac per hoc aeternum. Hoc igitur corpus Christi quòd agitur in Ecclesia, necesse est, ut incorruptibile sit & aeternum. Sed negari non potest corrumpi, quòd per partes commutatum dispartitur adsumendum, & dentibus cõmolitum in corpus traicitur. Sed aliud est quòd exterius geritur, aliud verò quòd per fidem creditur. Ad sensum quòd pertinet corporis, corruptibile est, quòd fides verò credit, incorruptibile. Exterius igitur quod apparet, non est ipsa res, sed imago rei, mente verò quod sentitur & intelligitur, veritas rei. Hæc Bertramus, qui mox in eandem sententiam citat Augustini & aliorū veterum dicta.*

Iterum inculcatur hæc forma verborum: *per corpus Propos. 14^a*
& sanguinem Christi (Hæc enim, appellatione cibi cœlestis & potus diuini, confessio intelligit.) *confirmatur fides reconciliationis cum Deo in cordibus, Christi mors & meritum credentibus applicatur:* Id nisi secundum declarationem supra traditam de generali vsu vocabuli pignoris accipiat, incurrit in cõfusionem signi & rei signatæ. Nam propriè loquendo signum externum visibile, id est, ritus diuinitus institutus, de quo Christus inquit: Hoc facite ad mei recordationem, est organum Spiritus sancti, quod

excitat & confirmat fidem. Corpus ipsum Christi, & eius sumtio est res per signum nobis repræsentata à Christo, & obfignata, & in huius vsu donata.

Propos. 17. Repetitur phrasis: *Corpus & sanguinem Christi in vsu cæna adesse cum pane & vino.* Repetatur ergò declaratio paulò antè tradita de præsentia sacramentali, id est, vt D. Philippus rectè explicat, quòd datis his rebus pane & vino, in legitimo vsu Cæna, Christus verè adsit & vniat se nobis corpore & sanguine suo, & faciat nos membra sui corporis. Nam si de loco, non autem de legitimo vsu panis intelligatur particula *cvm*, minimè ex Dei verbo defendi potest hæc sententia, quòd idem locus sit, substantialis existentia panis, & corporis Christi. Sicut nec modus sumtionis vtriusque idè est: etiamsi coniuncta seu concurrens est vtriusque manducatio. De quo rectè quidem in hac ipsa propositione dicitur, *Panem & vinum edi & bibi, modo naturali & sensibili, sed corpus & sanguinem Christi cum pane & vino edi & bibi modo insensibili & supernaturali.* Sed planius & sincerius, & absque ambiguitate vlla loquuntur scriptores veteres: Panem & vinum, sicut sensibus nostris præsentia sunt, ita instrumentis seu organis sensuum accipi: corpus verò & sanguinem, sicut fidei nostræ in verbo promissionis præsentia sunt, sic fide vera accipi. Fides enim, vt ait Bertramus, non quod oculis videt, sed quod credit, accipit.

In eadem propositione candidè intelligenda sunt & hæc verba: quòd *Christus etiam corpore & sanguine suo in nobis sit, & nos in ipso*, scilicet vnione arctissima nostri cum Christo. Non autem, vt fanatici quidam fingunt, quasi corpus Christi corporaliter existat intra singulorum corpora. Quam monstrosam impietatem Cyrillus refutans, rectè

rectè negat, misceri substantias corporis Christi & nostrorum corporum.

Et sæpè aliàs dicitur, *Christum habere iuxta humanam quoque naturam suam, omnem potestatem in cælo & in terra.* Propos. 18.
 Hic si per omnem potestatem intelligitur dominium & regnum, id est, potestas officij, extra controuersiam est, omnem potestatem Christo competere iuxta vtramque naturam. Si verò accipiatur de absoluta omnipotentia, quæ est ἰδιώμα essentialè Deitatis, non aliter homo Christus omnipotentiam habet, quàm Deitatem ipsam, scilicet vniõne personali, seu quatenus in vnitatem personæ à Filio Dei assumptus, vnum cum eo est ὁ Φιζομένον, vt rectè declarat D. Lutherus in verbis nouissimis Dauidis, *Ab eo momento quo Deus & homo est vna persona: statim hic Filius Mariæ est æternus & omnipotens Deus, creator & conseruator cæli & terra.* Inde verò non rectè infertur, ipsam naturam humanam Christi secundum sese seu in seipsa esse omnipotentem. De quo vbiquistæ hodiè magno cum scandalo Ecclesiæ pugnant, fingentes in vno eodemque Christo duas naturas omnipotentes, & confusionem facientes infinitam naturæ creatæ & creatricis in Christo, quem iuxta symbolum Athanasij sic agnosci oportet, *quod sit æqualis Patri secundum diuinitatem; minor Patre, atque ad id seipso, secundum humanitatem.*

Dicitur, *Nullibi Filius Dei λόγος esse aut cogitare potest* Propos. 21.
aut debet, vbi non habeat secum personaliter assumptam humanam suam naturam. Item, *Vbicunque λόγος est, ibi in vnitatè personæ cum ipso est homo ex Maria assumptus.* Et prop. 23.
Ibi est Christus homo ex Maria assumptus, vbicunque Filius Dei λόγος est, cui vniõne personali inseparabiliter vnitus est. Hæc etiam ab orthodoxis admittuntur, quia non in abstracto de natura humana Christi, sed in concreto de Christo

homine dicuntur, id est, de persona quæ Deus & homo est. Verum est enim, vbi cunque est Christus, adesse eum, non vt Deum tantum, sed vt Deum incarnatum. Néque tamen propterea humana natura vbiq; est essentia sui corporis. Quia δ λόγος, qui vbiq; est essentialiter, humanam naturam in sua hypostasi sustentat quidem inseparabiliter, sed non statuit eam substantia sua omnibus in locis præsentem: vt certè corpus Christi in utero Mariæ virginis erat, non extra uterum, antequam nasceretur de virgine, etiam si λόγος, tùm quoq; caro factus, in ipso utero & extra uterum in cœlis & in sinu Patris erat. Verum tamen phrasis illa, qua thesi 21. dicitur, quod λόγος habeat *SECVM* personaliter assumptam humanam naturam. (siquidem vis & proprietas vocabuli *SECVM*, expendatur & retineatur) omninò videtur humanam naturam omnibus ijs locis sistere, quibus existit λόγος. Nam λόγον vbiq; habere *SECVM* personaliter assumptam naturam humanam, nequaquam idem est, quod eam vbiq; habere *SIBI* unitam: Hoc verè atque orthodoxè dicitur, illud non item. Quapropter prudenter cauendæ sunt insidiæ vbiq; quibus quod de persona rectè dicitur, ad naturam ipsam humanam transfertur, quasi non tantum λόγος, sed etiam caro seu corpus Christi vbiq; sit in omnibus locis & extra omnia loca simul & semel. Cuius figmenti etiam approbatores libri Concordiæ nunc pudere incipit, quem admodum de Theologis Helmstadianæ Academiæ, & D. Helhusio in primis publicè constat, qui palam contradicunt vbiq;itati. Quod igitur in eadem proposit. 23. additur: *Quomodo isthæc ita sint aut fiant, nescio, nec scrutari volo, nec vult nec præcipit Deus, vt scrutari contendam: Imò iubet me exuere calceos veteris Adæ, & verbo diuino simpliciter credere.*

dera. Vult nos abstinere à perscrutanda abyssò mysteriorum Dei. Et scriptum est: Scrutator maiestatis opprimetur ab ea: Si ad vbiuitatem carnis Christi excusandam & palliandam affertur, intempestiua declamatio est: cùm probanda prius ex Dei verbo sit vbiuitas illa, quàm aut maiestatis Diuinæ, aut mysteriorum Dei prætextu ornetur. Verbo enim diuino simpliciter credere iubemur, sed quod præter authoritatem verbi diuini offertur (quale figmentum est vbiuitas ex diametro articulis fidei de Christo repugnans), id eadem facilitate rejicitur, qua ab hominibus temerè asseritur.

In sequenti propof. 24. meræ sunt ambiguitates in his quatuor paragraphis, quorum primus est: *De verapresentia Christi Dei & hominis in Cæna Domini, quòd innumerabilibus in locis, vbi celebratur Eucharistia, corpore & sanguine suo, cum pane & vino substantialiter Deus & homo re ipsa adest, habemus expressum verbum Christi, quòd manet in æternum.* Pertinet præsentia in Eucharistia adeoque in toto ministerio, ad officium capituli Ecclesiæ, ideoque rectè dicitur, quòd hæc præsentia competat personæ mediatrici secundum vtramque naturam. Sed modus secundum vtramque naturam non est idem, sicut *δοποτελέσματος* etiam seu *ἐκείνου θεανθρώπου*, vt Damascenus loquitur, ad officium Christi pertinent, & tamen personæ Christi secundum vtramque naturam sic tribuuntur, vt proprietates naturarum distinctæ maneant. Nusquam autem in verbo Dei expressum est, ad locum panis corpus Christi substantialiter adesse, seu coniungi cum pane substantialiter. Sacramentalis enim præsentia alia ratio est. Et tamen verum est, in omnibus locis, vbi celebratur Eucharistia, adesse nobis Christum Deum & hominem, id est, iuxta diuinam & humanam naturam, quò ad *καινώτιαν* cum fidelibus, quos

quos facit membra sui corporis, iuxta dictum Hilarij:
*Hæc sumta & hausta faciunt, ut Christus in nobis, & nos in ipso
 simus.*

Alter Paragraphus est: *Sic habemus clarum verbum
 Dei, quod totus Christus per fidē adsit et habitet in cordibus crea-
 dentium, non sola efficacia, sed substantia sua, et si nulla humana
 ratio id percipit. Fides autem credit, Christum esse veracem &
 vnione inseparabili esse Deum & hominem.* Hic quoque
 præsentiam & inhabitationem Christi in cordibus crea-
 dentium sine confusione proprietatum vtriusque na-
 turæ intelligi oportet. Et quod non solum de efficacia,
 sed etiam de substantia dicitur, id eatenus verum est si in-
 telligatur, quemadmodum Cyrillus loquitur, Christum
 corporali communicatione carnis suæ in nobis habitare.
 Quod de obiecto fidei nostræ, per quam Christus inhabita-
 tat in nobis, rectè dicitur. Non enim spiritualiter tantum
 id est, secundum spiritum & diuinitatem, sed etiam cor-
 poraliter, id est, secundum corpus vnitur Christus nobis
 cum. Et hanc esse mentem Cyrilli collatio diligens dia-
 ctorum, quæ passim in commentarijs eius super Iohannem
 extant, perspicuè & euidenter ostendit. Neque tamen
 vel mixtio corporis Christi cum nostris corporibus, vel
 contactus aliquis corporalis fingendus est cordis huma-
 ni cum substantia corporis Christi, etsi obiectum, cui
 vnimur, vtraque in Christo natura est, ideoque secundū
 substantiam ipsam naturæ humanæ in nobis esse, si dextrè
 id intelligatur, concedi potest. Nam in tota hac dispu-
 tatione de vnione nostri cum Christo, & de eius inhabi-
 tatione in nobis, discernendum perpetuè est inter obie-
 ctum & modum, qui si corporalis esset, quid opus fuisset
 Paulum dicere, Christum per FIDEM habitare in corpo-
 ribus nostris.

Tertius

Tertius Paragraphus est: *Sic habemus clarum verbum Dei, quòd totus Christus Deus & homo in hac vita adest Ecclesiae suae & omnibus pijs in afflictione & periculo, & omnibus invocantibus eum.* Rursus praesentia Christi secundum utraque naturam in Ecclesia, quae similiter ad officium Christi spectat, intelligenda est, servata cuiusque naturae proprietate. Pertinet quidem gubernatio Ecclesiae etiam ad humanitatem Christi, quia λόγος & caro factus, Ecclesiam & pios singulos regit, defendit, servat, sciente & volente etiam mente humana. Propterea omnia dona viuificationis, sanctificationis, & saluationis nostrae non aliter nobis communicantur, nisi mediante carne Christi, videlicet, quia ὁ λόγος & factus est caro de carne nostra, & os ex ossibus nostris, secundum carnem pro nobis in mortem traditus est, & secundum carnem propter iustitiam nostram resurrexit, atque etiam secundum carnem pro nobis intercedit. Denique quia secundum carnem nobiscum unitus est, & eiusdem Spiritus nos participes facit, quo caro ipsius viuificatur & sanctificatur. Verum hinc nequaquam conficitur, carnem Christi in caelos iam assumpti, substantialiter implere loca omnia in his terris. Ideo Cyrillus rectè scripsit: *Crederet oportet fideles, quamuis à nobis corpore absit Christus, veritate tamen sua omnia & nos gubernare, adesseque semper ipsum qui eum diligunt.* Propterea dicebat: *Amen amen dico vobis: ubicunque sunt duo aut tres in nomine meo congregati, ibi sum in medio eorum.*

Quartus Paragraphus est: *Sic habemus clarum verbum Dei quod docet, Christo secundum assumptam humanam datam esse omnem potestatem in caelo & in terra, & quòd omnia ipsi data sunt in manum, quòd omnia ipsi subiecta sunt.* Clarè loquantur haec scripturae dicta de potestate officij: & de dominatione Christi super omnes creaturas, quam etiam

humanæ naturæ Christi datam esse, pij omnes sine ulla dubitatione fatentur. Sed si de absoluta omnipotentia diuina, quæ est essentialia *ιδιωμα* Deitatis, intelligantur dicta illa, non aliter hæc humanæ naturæ Christi data est, quàm Deitas ipsa, videlicet per gratiam vnionis, quia hic homo Christus cum Deo *λογος* vnum est *ἕν* *ὁμοουσιον*, non autem quasi ipsa natura humana in se facta sit vel Deus vel omnipotens.

Quod autem subiicitur: *Scriptura loquens de Filio Dei incarnato, loquitur de toto Christo*: Verissimum est de vnitæ personæ, sed hæc, naturarum distinctionem in Christo non abolet. Totus Christus Deus & homo est. Quia vnus & idem est Dei & hominis Filius in vna hypostasi, non in duabusexistens. Totus etiam Christus omnipotens est & omnipræsens. Denique totus Christus non dimidius pro nobis passus, crucifixus & mortuus est. Aliud verò est loqui de toto Christi, id est, de naturis singularis. Vt enim in vna eademque persona Christi, neque humanitas facta est Deitas, neque Deitas facta est humanitas, sic neque humanitas est omnipotens aut omnipræsens, neque diuinitas passa, crucifixa aut mortua est. Rectè igitur Damascenus scripsit: *Totus Christus est vbique, sed non totum Christi*. Quam formam verborum postea & Magister sententiarum & cæteri scholastici retinuerunt.

Cætera quæ in hac propositione per antithesin adduntur, rursus admodum ambiguè dicuntur ad inuidiam conciliandam ijs qui à monstroso vbiquitatis dogmate abhorrent. *Scriptura* (ait propositio ista) *ignorât nouam illam communicationem idiomatum, iuxta quàm contenditur: Christum non humana sua natura, sed sola sua diuinitate & spiritu adesse in sacramento Cænae, & eodem modo adesse Ecclesie sua & omnibus afflictis inuocantibus ipsum: Christum sola diuinitate*

unitate sua omnipotentem esse: Humanam Christi naturam
 assumptam in Deum, nullaratione, ne quidem per gratiam unio-
 nis, nec per gratiam exaltationis in dextera Dei, posse omni-
 potentem fieri, vel maiestatem illam accipere, quod simul & semel
 per omnipotentiam Dei, in pluribus innumerabilibus, & omni-
 bus in locis, si Deus velit, esse possit. Citat in enarratione Epi-
 stolæ ad Colof. D. Philippus verba ex Longobardo. Non
 dimisit Patrem Christus, cum venit infirmior, ubique totus,
 ubique perfectus. Item ubique totus est sed NON TOTVM.
 Et alij, inquit, concinnius locuti sunt: propositio vera est COM-
 MUNICATIONE IDIOMATVM Christus est ubique. Po-
 stea Athanasij dictum allegat. λόγος non est colligatus cor-
 pori, sed ipse corpus continet, ut & in eo sit & extra omnia & in
 sinu Patris, neque cum sit in omnibus, fit pars aliorum, sed omnia
 vitam, sustentationemque ab eo accipiunt. Et paulò post ad-
 dit Philippus: Christus sursum est ad dextram Dei, exaltatus
 supra angelos, in illa arcana luce Dei regnans cum Patre, Et ta-
 men corpus localiter alicubi est secundum veri corporis modum,
 ut Augustinus inquit. Et hæc propositiones, Christus in nobis est.
 Item, Ego in eis. Item, Veniemus ad eum &c. intelligantur com-
 municatione idiomatū. Et de hac presentia Filij in prædicatione
 Evangelij & in sanctis necesse est Ecclesiam fideliter erudiri, ut
 agnoscamus Dominum nostrum Iesum Christum adesse Ecclesie,
 & esse caput omnia in omnibus perficiens.

Hæc si legit D. Rungius, ut haud dubiè legit, super-
 stite Philippo Melanchthone, quem præceptorem suum
 tunc agnoscebat: (edita enim ista sunt aliquot annis an-
 te beatam illam migrationem optimi præceptoris nostri
 ex hac mortali vita:) cur nunc mortuo præceptoris litem
 intendit? Cur tùm erroris illa non insimulavit? Imò cur
 communicationē idiomatum novam nominat? quam
 in hac ipsa parte doctrinæ, in qua de presentia Christi in

his terris agitur, tota vetustas orthodoxa vsurpauit, que
& sapientia & pietate multis parasangis nos antecelluit.
An enim ignota est Nazianzeni oratio?

Quid dicam de reliquorum Patrum omnium & singulorum apud veteres fide & confessione? qui vnanimi & Catholico consensu ad rauim vsque inculcant, *vnum eundemq; Christum secundū humanā substantiam, que fuit a ceteris dimensionibus suis circumscripta sit, absentē cælo fuisse, cum esset in terra, & dereliquisse terram, cum in cælum ascendit, & ceterum diuinam verò immensamque substantiam, nec cælum dimisisse cum cælo descendit, nec terram deseruisse cum ad cælum ascendit.*

An verò hoc non est propositiones de Christo declarare per communicationem idiomatum? Quomodo igitur nouam hanc doctrinam vocat Rungius? qui si inter vetera & noua discernere vellet: vbi quistarum noua portenta de omnipræsencia carnis Christi, eiusdemq; omnipotentia reijcere: Veterum doctrinam de vnitatē personæ Christi, & distinctis naturarum proprietatibus, quæ per Canonem illum communicationis idiomatum illustratur, retinere ac commendare posteris debebat. Sed, *iuxta hanc communicationem idiomatum, inquit, con-
tendi Christum non humana sua natura, sed sola diuinitate & spiritu adesse in sacramento carna: & eodem modo adesse Ecclesia sua & omnibus afflictis inuocantibus ipsum.* Hæc verò sophistica fallacia est à dicto secundum quid ad dictum simpliciter. Non adest iam natura humana Christi ossibus suis in his terris respectu omnium, vel plurium locorum simul, & respectu sensuum nostrorum, Et tamen fidei nostræ (cui omnia sunt præsentissima): adest Christi corpus & sanguis in vsu Eucharistiæ, & in omni consolatione & inuocatione seria. Et hæc præsentia fidei multo magis

magis afficit hominum corda, quàm si corporaliter sensibus nostris expositum esset corpus Christi. Rectè enim Ambrosius dixit: *Præsentior est is qui animis se ingerit, quàm qui oculis præsentatur. Et plus est mente connecti, quàm corpore copulari.* In quàm sententiam & Augustinus scripsit: *illi Christum habebant in conuiuio, nos intus in animo. Plus est Christum habere intus in corde quàm in domo.*

Neque verò in alios, qui piè & secundum orthodoxæ fidei regulam asserunt, omnipræsentiam & omnipotentiam solius naturæ diuinæ *ἰδιώμα* esse, sed in se ipsum inuehi debebat D. Rungius quòd noua illa & monstrosa dogmata vbiuistarum, reiectione communicationis *ἰδιωμάτων*, obtrudere audet: quibus caro ipsa Christi in se se omnipotens facta esse fingitur, siue per gratiam vnionis, siue per gloriam exaltationis in dextra Dei, quarum neutra distinctas proprietates naturarum miscet aut exæquat. Nam per vnionem non humanitas ipsa, sed hic homo Christus Deus est omnipotens & omnipræsens. Per exaltationem verò, non humanitas, sed homo Christus declaratus est esse omnipotens, cum antea sub carnis infirmitate, quasi latuisset æterna & omnipotens Deitas *τῆ λόγῃ*.

Nimis verò apertè prodit D. Rungius, quòd in castra vbiuistarum totum se proripuerit, cum exemplo illorum, vbiuitatem carnis Christi glorioso titulo Maiestatis pingere, & prætextu omnipotentie diuinæ tueri illam conatur. Non est autem maiestas, sed abolitio carnis Christi, exuere illam proprietatibus veri corporis, & in *φάντασμα* aut spectrum Marcioniticum, aut in spiritum infinitum transformare, quod fit per assertionem dogmatis vbiuistici. Nec quid possit Deus facere, sed quid velit in hac disputatione, quæritur. Et possunt sanè

pueri ipsi sine labore respōdere, quid de hac propositione sentiendum sit, *quod simul & semel natura humana Christi per omnipotentiam Dei in pluribus innumerabilibus & omnibus in locis, si Deus velit, esse possit.* Nam ut à possibilitate inesse non valet consequentia, sic hypothetica condicionalis: Si Deus velit, nihil ponit, neque asseuerat, nisi posita conditione, id est, demonstrata voluntate Dei, quæ cum sit rectissima, & sibi ipsi perpetuò cōstans, nunquam vult contradictoria, qualia sunt: Idem corpus Christi vno in loco esse secundum veri corporis modum: & pluribus atque ad eò in omnibus locis esse simul ac semel eadem substantia sua, sine membrorum *συμμετρία* & sine dimensione.

Propos. 25.

Dicitur, *Christum sedentem ad dexteram Dei in caelestibus implere omnia.* Quod intelligendum sit non tantum de impletione scripturarum seu vaticiniorum prophetiarum de Christo, de qua Dominus ipse in cruce moriturus dixerit: *consummatum est: sed de locis supernis & inferis.* Vnde post manifestationem loci Paulini inuersionem in fine eiusdem propositionis infertur, *Christum assumpta quoque humana natura implere omnia.* Hac forma verborum ut cunquæ tolerari posset, si ad personæ vnitatem & inseparabilem naturarum copulationem referretur. Nam postquam λόγος & humana naturam vniōne personali assumptis, omnia iam implet, non ut Deus sine carne, sed ut Deus caro factus, ideoque non absque assumpta humanitate, sed cum humana. At verò propositionum istarum author ad ipsam carnem Christi secundum sese considerata hec detorquet, quasi ipsa natura assumpta, substantia sua impleat omnia loca. Quod ipsum est vbiuitatis dogma, de quo D. Philippus Melanthon scripsit: *Hanc propositionem, quod humanitas Christi sit vbiue, & omnia loca impleat*
nouam

novam esse & inauditam ante hac in Ecclesia Dei, & reiectum
iri, si ab ipsis pontificijs in Sorbona Parisiorum de hoc dogmate
pronunciandum sit. Lutherus certè in scholijs Bibliorum
ad Ephes. 4. locum Pauli non de impletione substantiali,
sed de operatione Christi interpretatur congruente ca-
piti Christo perficienti omnia in omnibus. In domesti-
ca etiam Postilla ad dona refert, quæ à Christo conferun-
tur in totam Ecclesiam.

Sed largiamur sanè D. Rungio, etiam loca omnia
supera & infera impleri à Christo. Quis verò docuit eum
ad naturam humanam referre, quod de persona rectè di-
citur? Non ait Paulus Natura humana quæ de cælo de-
scendit, eadem illa est, quæ ascendit, sed QUI descendit,
inquit, idem ILLE est, QUI ascendit supra omnes cælos,
ut omnia impleret. Manifesta igitur peruersio textus
Paulini est: cum Rungius in hac propositione, ait loqui
Paulum de humana natura Christi descendente & ascen-
dente. Non quidem competit ascendere & descendere
diuinitati, si de mutatione locorum intelligatur. At cum
Paulus Filium Dei de cælo descendisse ait, ad œcono-
miam incarnationis nos deducit, de qua & Nicenum
Symbolum expressè loquitur: *Qui propter nos homines &
propter nostram salutem DESCENDIT de cælis, & incarna-
tus est de Spiritu sancto, & homo factus est.* Idque propositio
hæc Rungiana fateri cogitur, cum inquit: *Descendit Chri-
stus: cum factus homo propter nos exinaniuit seipsum, accepta
forma serui, cum in forma Dei esset.* Quomodo igitur con-
sentit secum ipse Rungius, cum duabus lineis antè, hu-
manam naturam descendisse ait?

Mirificè etiam implicata sunt ambiguis locutioni-
bus quæ sequuntur. *Ascendit Deus & homo exaltatus in
dexterâ Dei: factus secundum humanam naturam cæli Domi-
nus,*

nus, ut ubique adesse Ecclesie & omnibus inuocantibus ipsum. Ascendit sanè Christus, ut est in enarratione Symboli apud Cyprian. non vbi verbum Deus antè non fuerat, quippe qui erat semper in coelis & manebat in Patre, sed vbi verbum caro factum antè non sedebat. Ascendit igitur non secundum diuinitatem, sed secundum humanitatem. Et secundum hanc ipsam humanitatem exaltatus est in dextra Dei, & factus est coeli Dominus. Rectè etiam de persona Christi, quæ Deus & homo est, dicitur, quod ubique adsit Ecclesie & omnibus inuocantibus ipsum. Sed si præsentia substantialis non modò in coelo, sed etiam in omnibus locis terrenis, vbicunque Ecclesie membra sunt, intelligatur, proprietashæc est diuinæ & omnipræ-

Lib. II. c. 21
in Iohan. matum prædicari potest de homine Christo. Id Cyrillus hoc insigni dicto docet. *Putabant discipuli absentiam Christi: (ut hominis dico, Deus enim ubique adest:) multorum eis incommodorum causam futuram, cum non adesset, qui ab omnibus malis possit eos eruere. Sed oportebat: (dicam enim etiam si luminaria orbis postea facti sunt:) non solum in carne Christi, verum etiam in Deitatem respicere, quæ quamuis oculus non cernatur, adest tamen semper summa cum potestate. Nec quicquam est quod prohibere possit quin omnia repleat, & quod velit peragat. Non enim loco aut dimensionibus circumscriptibilis natura diuina est. Quare cum Deus & homo Christus verè sit, oportuit eos intellexisse, ineffabilis Deitatis potestate unà cum eis futurum semper, etiã si carne abesset. Idcirco enim ipse quoque dicebat: Pater sancte serua eos in nomine tuo, quos mihi dedisti: Apertè significans, Deitatis ratione, nõ carnis præsentia eos posse seruari. Et rursus: Nihil ergo mali vobis accidere potest ait, si carne absuero, cum Deitatis mea potestas, quæ vos hucusque seruauit, in posterum etiam seruatura sit.*

fiat non ideo dicimus quia Domini corpus non magni aestime-
mus, sed quia mirabiles hos effectus gloriae Dei attribuendos pu-
temus.

De eo verò quod in fine propositionis adijcitur: Ab
aeterno Filius Dei Divinitate sua implevit omnia, factus autem
homo descendit humilians se propter nos, & rursus ascendit su-
pra omnes caelos, ut assumpta quoque humana sua natura imple-
ret omnia: rursus hoc repeto quod antea dixi, concedi
hoc posse, si ad unitatem personæ declarandam refera-
tur. Interea tamen verum est, quod Cyrillus de distin-
ctis proprietatibus naturarum rectissimè scripsit. *Quem-*
admodum quando ut homo in terra conuersabatur, tum etiam
caelos implebat, & angelorum consortia non relinquebat: Eo-
dem modo nunc, cum sit in caelis cum carne, terram tamen re-
plet, & cum eis est, qui eum diligunt. Obserundum autem est
quia quamuis SECUNDVM CARNEM solummodò abiturus
erat: (adest enim semper virtute DEITATIS:) modico tamè
tempore cum discipulis se futurum dicebat. Apertè se ipsum no-
minans, ne quis in duos filios dividere Christum audeat, sed ut
unum omnes esse credant Dei Patris & virginis Filium, non
quia vna natura fiat, sed quia post incarnationem pia hæc diui-
sio non est. Vnus enim in utraq, natura Christus est.

Lib. 9. c. 27.

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

“

Propos. 27.

Declamatio est intempestiva quod non sit inquiren-
dus modus mysteriorum diuinorum: Quomodo illud, ver-
bum Iudaicum est fons omnium errorum & hæresium in Eccle-
sia, extremi exitij causa, ortum ab incredularatione humana,
que in his quæ sunt Spiritus Dei, caca & delira est: Fides credit
simpliciter iuxta verbum Dei, & Quomodo illud, committit
Deo omnipotenti & veraci, apud quem non est impossibile omne
verbum, quia quod dixit, facere potens est. Non rectè autem
accommodatur hæc asseueratio ad ubiuitatem carnis
Christi palliandam, de qua nullum extat verbum Dei.

Nam quòd initio huius propositionis dicitur: *Non possumus abjicere aut negare clari Dei verbum & fidem Christianam de personali unione duarum naturarum in Christo, etiamsi nemo hominum intelligere aut comprehendere potest*: Id nihil omninò pertinet ad vbiuitatem, cum toto genere distent unio personalis, quàm piè sanctèque omnes Christiani credunt ac confitentur, Et fictitia carnis Christi vbiuitas, quæ simpliciter humani ingenij figmentum est. Sunt & illa diuersa, quæ tanquam æquipollentia iungit hæc propositio: *Christi humana natura cum diuina omnia implet. Et homo assumtus ex Maria virgine unitate personæ in Deum, ibi est, ubicunq; λόγος est*. Prius enim membrum vbiuitatem carnis falsò astruit, & de natura humana in abstracto loquitur. Posterius verò in concreto effertur, & unitatem personæ & inseparabilitatem naturarum in Christo describit, quæ salua & inuiolata manet, etiamsi natura ipsa humana non omnibus locis substantia sua præsens statuatur, quemadmodum Deitas essentialiter vbiq; præsens est.

Refero inter ambiguas locutiones etiam propositionem 30: *Indigni sunt omnes impænitentes in Ecclesia, securi, hypocrita aut Epicurei, qui sine timore Dei, sine fide, sine pietate, & pietate viuendi, hoc est, sine vera conversione ad Deum sacra synaxi vtuntur*. Congruit enim hæc descriptio ad eos, qui prorsus sunt impij: sed ab his distinguit Formula Concordiæ & Buceri declarationes gradum illum indigne manducantium, qui non sunt expertes fidei, & timoris Dei, & tamen negligentius seu minus reuerenter vtuntur sacramento, seu ritu diuinitus instituto, quos Paulus inter fratres adhuc numerat, & castigari à Domino ait, ne cum impio mundo damnentur. Sed de ea disputatione, qui vo-

qui volent historiam Actorum Concordiæ legant, & Bacceri retractationes de negotio Eucharistiæ.

III.

Propositiones falsæ.

Ambiguus formis verborum, quibus non nisi in sano intellectu locus concedi potest in Ecclesia, subiungam exempla manifestè falsarum propositionum.

Etenim in prima statim propositione: (si indigni deus accipiatur, qui profus impij & sine omni ad Deum conversione & fide vera sunt, quemadmodum propo. 30. de indignis loquitur, discrimen omne, indigne vrentium sacramenta tollens:) falsum est, & cum institutione Cœnæ & doctrina Euangelij pugnans, quod dicitur, *OMNIA VESCENTIBUS, DIGNIS* (id est fidelibus,) *& INDIGNIS,* (id est, planè impijs) *dari corpus illud verum Christi, quod pendit in crucis ligno, & sanguinem illum verum, qui effusus est pro peccatis mundi.* Rationes perspicuæ sunt, quæ falsitatem huius assertionis monstrant. Quia hæc verba: *Hoc est corpus meum, quod pro vobis traditur:* Et hic calix est novi Testamenti in meo sanguine, qui effunditur pro vobis in remissionem peccatorum; sunt verba promissionis gratiæ. Non potest autem promissio gratiæ & quæcunque in ea bona cœlestia offeruntur, aliter nisi fide accipi, qua cum careant impij, tam non fiunt veri corporis & sanguinis participes, quàm remissionis peccatorum & vitæ æternæ, ac denique totius novi Testamenti participes esse non possunt propter infidelitatem suam. Deinde Christus non tantùm manducare & bibere iubet in Cœna, sed disertè præcipit, vt in recordationem sui hoc fiat.

Ea verò recordatio non est prophana & Ethnica, sed quæ
 cum timore Dei & fide sit coniuncta. Huic mandato im-
 pij non obtemperantes, conditiones huius foederis, vio-
 lant, & vt Paulus de Iudæis incredulis loquitur, seipfos in-
 dignos faciunt, qui substantiæ & beneficiorum Christi
 reddantur participes. Præterea Paulus 1. Cor. 10, ijs dicit
 panem esse *κονωμίαν* corporis Christi, de quibus postea ait,
 quod inter se quoq; sint vnus panis & vnum corpus. Ad-
 dit etiam, Non posse quenquam simul participem esse
 mensæ Domini & mensæ Dæmoniorum. Quid? quod
 corpus Domini cibusest non ventris sed animæ? Quo-
 modo igitur ab eis comeditur, qui non habent os animæ,
 quod est fides? Denique, & in Augustana Confessione dicitur,
 hypocritas in Ecclesia esse socios signorum. Cor-
 pus autem Domini non est signum, sed res signata.

Propos. 10.

Eiusmodi præsentia corporis Christi cum pane sa-
 cro defenditur, quæ est ipsissima consubstantiatio: quod
 videlicet duæ diuersissima substantia, altera panis, altera corpo-
 ris Christi in Eucharistia in vno subiecto vniantur & coniun-
 gantur. Et mox subiicitur: Consubstantiationem illam: (si
 opinio de locali inclusione & durabili alligatione extra vsum à
 Christo institutum absit:) non à Luthero & alijs confictam, sed
 ab ipso Filio Dei sancitam & traditam esse, eo modo, vt verba
 institutionis sonant, Accipite, comedite, Hoc est corpus meum.
 Et si autem Lutheri nomen tanquam Gorgonem obijce-
 re videtur hæc propositio, qua mox in saxa vertantur, &
 ad mentionem ipsam nominis prolata obtupefcent, qui
 ad hominum autoritatem magis attendere solent, quàm
 ad Lydium lapidem verbi diuini dicta atque sententias
 magnorum virorum explorare: tamen D. Lutherum in
 hac causa sibi ipsi non constare manifestum est, cum di-
 uersæ sententiæ ex libris eius proferri possint de hac tota
 contro-

controversia, de qua iudicium rectè fieri non potest, nisi ad fontem verbi diuini redeamus, cui nulla præiudicare potest humana authoritas. Constat etiam D. Lutherum, quem admodum ipse fatetur in lib. de capt. Babyl. opinionem illam de corpore Christi substantialiter præsentem in qualibet particula panis Eucharistici hausisse ex laqueis Petri de Aliaco Cameracensis Cardinalis, quem cæteri scholastici impanationis nomine acerrimè iam olim taxarunt ac repudiarunt. Est autem puerilis planè ignorantio Elenchi, cùm in propositione ista dicitur: *Sancitum esse à Filio Dei hanc consubstantiationem eo modo ut verba institutionis sonant: Accipite, comedite: Hoc est corpus meum.* Nequaquam enim hoc volunt verba institutionis, corpus Christi iungi pani substãtialiter, sed illud tantum docent, panem esse sacramentum corporis Christi seu verbum visibile, atque ad eò medium, in cuius vsu legitimo, homini communicatur corpus, seu κοινωμία corporis Christi, vt Paulus exponit. Extant autem Dei beneficio dulcentiæ refutationes figmenti illius de Consubstantiatione, vt mirandum sit in tanta Euangelij luce reperiri ex doctoribus Ecclesiæ aliquos, qui audeant Deo & Ecclesiæ illudere defensione huius dogmatis.

Negatur, *Corpora beatorum esse physica*, aut σφάλμα propos. 22. est μη μακρον, voce physica posita pro psychica: aut error est ὄσον, id est, proprietates naturales veri corporis in beatis. Etiam si enim desinent viuere vita animali indigente cibi, potus, somni, quietis: tamen essentielles proprietates, quales sunt, finitum esse, & secundum membrorum symmetriam circumscriptum dimensionibus suis, nequaquam adimètur corporibus beatorum, vt ostendit exemplum transfigurationis Christi in monte, ubi fulgor ille ingens gloriæ & lucis Christi, minimè ab-

leuit in Christo vel substantiam, vel proprietates essentialiales, quæ corpus discernunt à spiritu. Eadem propositione declamatio est partim intempestiua, partim falsa, quòd non sit querendum, Quale sit corpus humanum Filij Dei exaltatum in dextera gloria, virtutis & maiestatis Dei, circumscriptum vel incircumscriptum. Consideret enim D. Ruggius vel hanc vnã Theodoretì sententiã: Corpus Dominicum surrexit quidem à corruptione & interitu alienum, & impatibile, & immortale, & diuina gloria glorificatum, & à cælestibus adoratur potestatibus: Corpus enim est & habet quam prius habuit circumscriptiõnem.

Non possunt etiam admitti à pijs argumenta illa, quæ in eadem propositione 22. subiiciuntur his verbis: *Ut curiosa & profana est argumentatio: Corpus Petri aut Pauli, in hac vita non potuit simul & semel esse in diuersis & pluribus locis: Ergò corpus Christi personaliter λόγῳ vnitum, nulla ratione potest simul & semel adesse in diuersis locis: Ita non minus curiosa & profana hac est argumentatio: Corpus gloriosum Enoch & Elia in cælo est alicubi vbicunque est, non localiter, aut circumscriptum, quia spirituale iam corpus est, non capiens locum, sed alicubi est, eo modo vt angeli sunt alicubi, & pluribus in locis simul & semel esse nequit. Ergò corpus Christi vnitum personaliter λόγῳ iam exaltatum supra omnes cælos in dextera maiestatis & virtutis Dei, vbicunque in cælo est, vel certo loco circumscriptum est, vel eo modo est alicubi vt Angeli alicubi sunt, & impossibile est, id simul & semel pluribus in locis esse, & esse ibi, vbicunque, Filius Dei λόγῳ est. Fatentur pij omnes, corpus Christi hac excellentissima prerogatiua antecellere corporibus aliorum hominum, quod vnũ illud est Filij Dei corpus, id est, quòd personaliter Filio Dei λόγῳ vnitum est. Sed in hac ipsa vnione qui negat ὁμοσίον esse corpus Christi nostris corporibus, quoad substan-*

substantiam & proprietates corporis perpetuas, ex quibus etiam est; dimensionibus suis circumscriptum esse, atque ideo non omnia loca simul occupare, is omnibus hæresibus fenestram aperit, quocunque modo tollentibus veritatem corporis Christi, quales Manichæorum, Marcionitarum & Eutychianorum fuerunt iam pridem damnata blasphemix.

Falsum est autem, quod in altero argumento tanquam concessum sibi sumit D. Rungius, quod corpus gloriosum Enoch aut Elia in cælo sit non localiter, aut circumscriptum. Sic enim corpora glorificata non retinerent suas dimensiones & membrorum *superficiem*. Falsum est & spiritua: corpora non capere locum, sed esse alicubi eo modo ut angeli sunt alicubi. Sic enim ipsa quoque substantia angelorum & corporum glorificatorum eadem futura esset, cõtra apertam Filij Dei vocem, *Videte & palpate me, Spiritus carnis & ossa non habet, sicut videtis me habere. Videte manus meas & pedes meos.*

Nec ad statum causæ pertinet, quod in consequenti utriusque argumenti ex contrario inferri videtur: Possè aliquaratione corpus Christi simul & semel adesse in diuersis & pluribus locis. Item, Non esse impossibile id simul & semel pluribus in locis esse, & esse ibi, ubique Filius Dei *λόγος* est. (quod non de persona sed de natura ipsa deitate Christi Rungius intelligit.) Frustra enim quæritur de eo, quod diuina omnipotentia fieri aut non fieri possè videatur, ubi nondum de eius voluntate constat. Nam, vt Tertullianus rectè dixit contra Praxeam: *planè nihil Deo difficile: sed si eam abruptè in presumptionibus nostris hac sententia utamur, quiduis de Deo confingere poterimus, quasi feceris, quia facere potueris.*

Repe-

Propos. 28.

Repetitur falsa illa assertio, quam & prima propositio habet: *In sacra Cæna Filij Dei cum pane corpus Domini manducant omnes Christiani digni & indigni. Digni edunt ore & fide ad vitam aeternam, indigni solo ore sine fide ad mortis iudicium.* Idem inculcat & confirmare molitur propositio 31. *Verè etiam impij seu impænitentes in Ecclesia corpus Christi cum pane in Cæna Domini accipiunt & manducant, & sanguinem Christi cum vino bibunt. Quia Paulus clarè inquit: Quicumque manducauerit panem hunc, & biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis et sanguinis Domini. Probet igitur homo seipsum, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit, quia non dijudicat corpus Domini. Indignè manducantes rei sunt illius, quod indigna manducatione violant. Paulus affirmat indignè manducantes reos fieri corporis Domini. Ergo impij & impænitentes in Ecclesia, seu indignè Cænam Domini manducantes, non panem solum modo, sed ipsum etiam corpus Domini cum pane manducant. Et veteres Ecclesia patres magno consensu, vno ore affirmant, in usu Cænae Dominicae indignos ore sumere & manducare non modo panem & vinum, sed ipsum corpus & sanguinem Christi.*

Quàm est autem à fundamentis religionis Christianæ alienum, bona legata à Christo hæredibus suis, communia facere infidelibus? qui certè inter hæredes Christi censerì non possunt. Non certè ad exhæredatos, sed ad eos qui veri & legitimi hæredes sunt, pertinere possunt bona relicta in testamento. Et hæc omnium cõfessione suæ participatio substantiæ, meriti, & efficaciam Christi, quæ nunquã diuelli aut separari à se inuicè possunt. Quomodo igitur, qui sine omni timore Dei, sine fide, sine pietate, & sine pietate viuendi, sacra synaxi vtuntur, participes atque ad cõmunionem erunt corporis & sanguinis Christi, cum impæ-

impœnitentia sua seipsos ab omni hæreditate alienos reddant? Neque verò Apostolus dicit, indignè manducantes hunc panem, participes sed reos fieri corporis Christi. Neque dicit ore comedi corpus Domini ad iudicium mortis, sed, *qui de hoc pane & calice indignè manducat & bibit*, cum ait manducare & bibere sibi iudicium. Denique ne quidem de fidelibus ait, quod corpus Christi propriè loquendo ore accipiant. Etsi enim vnio sacramentalis est panis & corporis Christi, tamen panis propriè ore manducatur: In vsu autem huius legitimo à fidelibus etiam corpus Domini manducatur fide. Nunquam igitur panis & corpus pariter in os corporale vel dignè vel indignè manducatum ingeritur, sed vt res sunt distinctæ atque diuersæ panis & corpus: sic vnumquodque horum suo modo accipitur, quemadmodum & in Baptismo aliter aqua foris aspersa, aliter intus regeneratio spiritualis accipitur, & in ministerio verbi sonus quidem transiens aures ferit, virtus autem manens cordi seu menti adhærescit, non quia verbum dicitur, sed quia creditur. Prorsus autem clumbis est hæc argumentatio: *Indignè manducantes rei sunt illius, quod indigna manducatione violant.* Paulus affirmat indignè manducantes reos fieri corporis Domini. Ergo impij & impœnitentes in Ecclesia, seu indignè cœnam Domini manducantes non panem solummodo, sed ipsum etiam corpus Domini cum pane manducant.

Argumentatio hæc ad quam figuram referri possit non video, quia minor terminus & in vtraque præmissarum & in conclusione ponitur. Hoc autem vult Rungius Impios vel indignè manducantes manducare ipsum corpus. Rationem ex Paulo affert hanc, quia fiunt rei corporis. Sic igitur informandus syllogismus.

Quicumque fit reus corporis, fit etiam eius particeps,
vel ipsum corpus manducat.

Impij fiunt rei corporis. Ergo, Fiunt participes corporis, vel manducant ipsum corpus.

Maior concedi prorsus nequit. Quis enim admittat, eum qui paschalem agnum indignè manducauerit, corporaliter etiã manducasse Christum, cuius ille typus fuit? etsi verissimum est, abutentè sacramēto illo seu typo Christi, id est agno paschali, reum factū esse Christi ipsius, quem per infidelitatem habuit ludibrio. Manducabat Eua pomum prohibitum, & hac ipsa manducatione rea erat mādati diuini, Sed quis, sanorum hominum iudicia metuens hinc inferre audeat, Euam manducasse mandatum ipsum diuinum cuius rea facta est, seu quod manducatione (non quidem mandati ipsius sed pomi veriti) violauit. Ita qui litteras solum vel legatum regium contumelia afficit, reus hoc ipso fit læsæ maiestatis, sed non propterea ipsius regię maiestatis fit particeps. Aliud est etiam apud Paulum *non dyjudicare corpus Domini*, aliud manducare. Indignè manducantes de hoc pane, ait, sibi iudicium manducare, non quia ore manducant corpus Domini sine fide, sed *quia non dyjudicent corpus Domini*, id est, quia non magni æstiment oblatum in promissione Euangelij, ac potius infidelitate sua aspernentur & repudient.

Ad veteris autem Ecclesię scriptores quod attinet, certissimum est figuratè eos loqui, (videlicet per sacramentalem loquendi consuetudinem corpori Christi tribuentes quod propriè pani Eucharistico congruit:) cùm impios dicunt corpus Christi ore accipere, nimirū sicut idem corpus aiunt ex frugibus terræ confici, in canistro gestari, manibus tractari & immolari, oculis cerni, in
strusa

frusta confringi, dentibus premi, dentes ei infigi, particulas in tetram cadere, Item, sanguine Christi labra & lingua rubefieri. Nasquam autem in vlllo probato scriptore, ostendi potest hæc phrasis, quæ sine fronte ipsis affingitur, quasi omnes magno consensu & vno ore affirmant, in vsu cenæ impios ore sumere, non modo panem & vinum, sed ipsum corpus & sanguinem Domini. Proferatur vel vnum testimonium, quod tale aliquid hoc modo dicat.

Legantur autem potius scripta ipsa patrum, de Eucharistiæ negocio, & clarè perspicietur, patres dicere, ore edi corpus, sed visibiliter in sacramento, in mysterio, sacramentotenus: in ipsa autem veritate spiritualiter. Sacramentum enim corporis, id est, panis Eucharisticus, cum suo modo, non autem simpliciter, ἔχ' ἀπλῶς ἀλλὰ κατὰ τὴν φύσιν sit cõrpus Domini, ore editur à pijs & impijs. Corpus verò ipsum Christi quæ est res signata, non ore sed fide accipitur à fidelibus. Sufficiat vnus Augustini testimonium de Ciuitate Dei lib. 21. ca. 25. *Dicendum non est, eum comedere corpus Christi: scilicet ipsum corpus Domini propriè sic dictum: qui in corpore non est Christi. Non isti ergò dicendi sunt manducare corpus Christi, qui nec in membris computandi sunt Christi. Vt enim alia taceam, non possunt esse membra Christi & membra meretricis. Qui manducat carnem meam & bibit sanguinem meum, in me manet & ego in eo. Ostendit quid sit non SACRAMENTOTENVS sed REVERA comedere corpus Christi. Hoc est enim in Christo manere, ut in illo maneat & Christus. Hoc enim sic dixit tanquam diceret: Qui non in me manet, & in quo ego non maneo, non se dicat aut existimet manducare corpus meum, aut sanguinem meum bibere. Et rursus in sententijs Prosperi: Nam qui discordat à Christo, nec carnem eius edit, nec sanguinem eius bibit, etsi tantum rei SACRAMENTVM quotidie ad iudicium sua præsumtionis*

indifferenter accipiat. Expresse etiam Augustinus de verb. Apostoli ferm. 2. dicit: Corpus & sanguinem Christi in sacramento visibiliter sumi. In ipsa autem veritate Christum in sua substantia spiritualiter manducari & bibi.

Propos 32.

Recitatur commentum de triplici manducatione in usu cœnæ Domini, quod nullum in sacris literis, nullum in Patribus orthodoxis fundamentum habet. Nam ut duo sunt in usu cœnæ legitimo: signum & res signata: sic duplex tantum manducatio est: vna sacramentalis quæ propriè loquendo ad sacra symbola refertur, etsi hæc suo modo corpus & sanguis Christi nominantur: Altera spiritualis, quæ est ipsius corporis & sanguinis Christi per fidem perceptio. Illam verò triplicem, partim ineptam partim falsam distinctionem manducationis triplicis in Eucharistia, primus ferè nostra ætate Ecclesijs obtrudere ausus est Chemnitius, quem mirari aliquis posset antequam à D. Rungio, præceptoris suo D. Philippo Melanchthoni, aut potius orthodoxis scriptoribus omnibus, quos vetus Ecclesia nunquam habuit. Videamus autem descriptiones monstri illius triplicis, quod à Chemnicio confictum tueri conatur Rungius. *Prima, inquit, manducatio in Cœna est physica, qua in sacramento Cœna naturali modo sumuntur, & digeruntur elementa panis & vini, sicut vescimur cibis alijs. Hæc non congruit ad manducationem corporis Christi: id enim nec masticatur, nec digeritur, ut cibi alijs. Secunda manducatio qua in usu sacramenti fit, est sacramentalis, quæ cum pane & vino modo insensibili & incomprehensibili, ore accipitur, editur & bibitur verum corpus & verus sanguis Christi. Tertia manducatio, qua fit in Cœna Dominica, est spiritualis, qua fit fide. Spiritualiter corpus Christi manducare, est Christum fide amplecti, vitam ex ipso haurire, & omnia ipsius beneficia sibi applicare. Hæc manducatio corporis Christi solis dignis*
jeu pæ-

seu pœnitentiam agentibus, competit. Fit autem à credentibus non modò in vsu sacramenti, sed etiam extra eius vsum per auditum, meditationem & recordationem promissionis Euangelij de Christo. De qua spirituali manducatione carnis sue concionatur Christus Iohan. 6.

Multa sunt in his descriptionibus, quæ à veritate aliena sunt. Etenim si ad manducationis modum, & obiectum proprium respicias: non differunt secundum doctrinam veterum physica manducatio & sacramentalis. Sunt enim sacra symbola. (Non autem corpus & sanguis Christi propriè loquendo) quæ naturali modo sumuntur & digeruntur à pijs & impijs. Sed sacramentalem vocant veteres, non physicam, respectu causæ finalis, quia symbola non prophanum vsum habent, sed ad mysticum seu sacrum vsum destinata sunt, vt sint sacramenta corporis & sanguinis Christi. Nusquam autem sacramentalem manducationem referunt veteres ad ipsissimum Christi corpus propriè sic dictum: Nusquam modo insensibili & incompræhensibili eam fieri docent: Nusquã ore accipi, edi, & bibi verum corpus & verum sanguinem Christi, propriè & sine sacramentali figura loquendo, dicunt. Sed contrà potius sacramentum, (id est, signum externum gratiæ seu mysterium significans, seu rem terrenam, seu formam visibilem, seu panem Domini qui est corpus Christi non propriè sed sacramentaliter) expressè atque disertè aiunt carnaliter & visibiliter premi dentibus, manducari foris, visibiliter celebrati, modicũ accipi, in corpus vadere. Rem verò sacramenti (id est, rem signatam atque in mysterio significatam, seu donum interius, seu rem cœlestem, seu gratiam inuisibilem, seu panem Dominum, seu substantiam corporis ipsam, quæ non est figura sed veritas) spiritualiter, reuera, non tantum sa-

cramentotenus manducari à fidelibus, & manducari quidem intus & in corde, spiritualiter intelligi, animæ nostræ substantiam fulcire, non videri sed credi. Hæc in Patrum scriptis passim obuia esse nemo, qui vel primis labris illa degustare voluerit, negare potest. Et quia ex Augustino paulò antè dicta quædam recitauit: ex Chrysostomo nunc vnum atq; alterum subiiciam, In Matt. hom. 82. inquit, *Ipsum* (Christum in cœna) *vides, ipsum tãgis, ipsum comedis.* Coniungit corporalem aspectum, tactum & esum corporis Christi. Non igitur sacramentalè aliquam manducationem inuisibilem ponit (: qualè Chemnicus in tricipiti illa distinctione sua cõminiscitur:) sed sic intelligit edi corpus, sicut videtur & tangitur. Id verò nõ de substantia, sed de symbolo corporis accipi manifestissimum est.

In eadem homilia vtitur his verbis, *Quos radios solares non debet excedere manus illa, quæ hæc coronam pertractat, os quod igne impletur spirituali? Lingua quæ cruentatur hoc admirabili sanguine? Et ibidem, Christus non tantum se videri permittit à desiderantibus, sed & tangi & manducari & dentes carni suæ insigi & desiderio sui omnes impleri.* Hæc sacramentaliter dicta esse quis non videt? aut ubi hîc inuisibilis & insensibilis ille manducationis modus, qui tamen oralis sit, ipsius corporis & sanguinis Christi? An non Augustinus disertè interpretatur has phrasas sacramentales Pf. 98. cùm ait: *Sacramentum VISIBILITER celebrari.* Et in Iohan. tract. 26. cùm dicit: *Non manentes in Christo, & non manducantes spiritualiter eius carnem, carnaliter & visibiliter premere dentibus sacramentum corporis & sanguinis Christi.* Et quod antea quoq; recitauit serm. 2. de verbo Apostoli: *Corpus & sanguinẽ Christi, ait, in sacramento visibiliter sumi: in ipsa autem veritate, hoc est, in sua substantia, spiritualiter manducari & bibi.* Hæc euertant tricipitis illius

illius monstri defensores, priusquam nouum istum articulum fidei obrudant Ecclesiæ de inuisibili esu carnis Christi, qui tamen non sit spiritualis, sed sacramentalis.

*Atque de spiritali manducatione corporis, Ioh. 6. concionatur Christus, inquit Rungius, In sacramento verò cœnæ Christus & Paulus docent manducari, hoc est, ore accipi & edi non panem tantum, sed etiã ipsum corpus Christi. Est ergo in vsu Cœnæ alia quadam manducatio corporis constituenda præter spiritualem. Non enim frustra instituta est actio cœnæ Domini-
cæ. Respondeo: Vna & eadem est caro Christi, quæ fide manducatur siue extra usum cœnæ, siue in ipso vsu cœnæ. Sed in eo differunt concio capitis 6. apud Iohannem, & institutio cœnæ: quòd ad spiritualem manducationem corporis Christi, quam fide fieri Christus docet Iohan. 6, accedit in cœnæ institutione ceremonia externa, quæ est sacramentalis, oralis, visibilis, palpabilis manducatio corporis & sanguinis Christi, id est, sacramentorum, quæ secundum quendam modum, vt Augustinus loquitur, sunt corpus & sanguis Domini. Hæc sacramentalis, hoc est, ceremonialis & externa manducatio confirmat fidem in credentibus, eamque excitat & auget, vt in vsu signorum visibilium magis magisq; corpus & sanguinem Domini eiusque meritum seu efficaciam sibi applicet, & suauiter Christo ipso etiam secundum carnem eius fruatur. Quæ causa est, cur veteres concionem capitis 6. in Iohan. perpetuò coniunxerint cum doctrina de Cœna. Nam in illa dixerunt doctrinam ipsam mysteriorũ, (id est, rem signatam, eiusque verum usum:) in hac verò institutionem mysteriorum, (id est, ceremoniam externam, qua fides deducitur ad esum carnis & sanguinis Christi) traditam esse.*

Contradictiones Rungiana.

SED videamus iam & contradictionum exempla, quæ in propositionibus istis occurrūt: quibus utinam moueatur Rungius, ut de re tota accuratius cogitet, cum verum vero consonet: Falsitas autem neque secum ipsa, neque cum veritate consentiat.

Propos. 1.

Dicitur, *Christum dare sub pane sacro iuxta INSTITUTIONEM SVAM usurpato & sumto OMNIBVS vescentibus dignis & indignis corpus suum verum. Et indignos nomenat propositio 30. eos quoque qui prorsus sunt impoenitentes & Epicurei, sine vlla ad Deum conversione.*

Hæc conciliet nobis D. Rungius, & ostendat, quomodo impoenitentes panem Eucharisticū iuxta institutionem Christi usurpent. Nam institutio Christi, mandatum certi generis, & promissionē complectitur. Mandati vna pars est, Accipite, comedite: Bibite ex hoc omnes. Id cum ad externam ceremoniam pertineat, id contextus evidentissimè conuincit, pij sanè & impij pariter hoc facere possunt, quicumque sunt in externo cœteru Ecclesiæ. Altera pars mandati est: Hoc facite ad mei commemorationem. Hæc verò tum timorem Dei, tum fidem in Christum seuerissimè postulat, à qua alieni certè sunt impoenitentes. Quomodo igitur institutionem cœnæ seruāt? Porro promissio est, Hoc est corpus meum quod pro vobis traditur: Hic calix est nouum testamentum in meo sanguine, qui pro vobis effunditur in remissionem peccatorum. Hæc quoque promissio fidem requirit. Sunt enim correlatiua: promissio gratiæ & fides.

At si

At si impenitentes absque vera fide sunt, quid ad ipsos promissio? Quomodo igitur iuxta institutionem Christi panem Eucharisticum sumunt?

Rectè dicitur, *In missa illa Papa non esse corpus aut sanguinem Christi, quia non retineatur institutio Christi.* Quo- modo igitur impij habebunt corporis & sanguinis ^{reivw-} *reivw-* ^{riav,} *riav,* cum institutionem Christi non retineant? hoc est, cum manducationem panis Eucharistici neque ad eum finem referant, ad quem instituta est, videlicet ad recordationem mortis Christi, non profanam & Ethnicam, sed fidelem, & que piorum propria est, & cum fide prorsus careant, qua donum illud corporis & sanguinis Christi, eiusque meritum & efficaciam accipere, sibi que applicare debebant. Conciliet etiam D. Rungius Domini Lutheri locum cum his suis verbis: quibus negat (: & rectè quidem :) in Missa Papæ non esse corpus & sanguinem Christi. Nam Lutherus longè aliter scribit Tom. 12. Germ. VV. fol. 265. So bekenne ich nun abermal hiemit / vor Gott vnnnd aller Welt / das ich glaube vnd nicht zweiffel / will auch mit meines lieben HErrn Jesu Christi hilffte vnnnd gnade biß an jenen tag drauff bleiben / das wo man nach Christi Ordnung Weß helt / es sey bey vns Lutherischen oder im Pabstumb / oder in Græcia oder in India / wans auch gleich allein die eine Gestalt / das doch vnrecht vnd mißbraucht ist / wie es im Pabstumb geschicht vmb die Ostern / vnd sonst im Jahr / wann sie die Leute berichten / so sey daselbs vnter der gestalt des Brots der warhaffte Leib Christi / für vns am Creuz gegeben. Et rursus fol. eodem. 6. Die Papisten wo sie die Ordnung Christi halten / haben warhafftig im Sacrament den rechten vnd warhafften Leib Christi / ist einertley gestalt / so ist der Leib Christi / ist beider gestalt / so ist beide / Leib vnd Blut / nach laut vnd ordnung der wort Christi / Wann sie

aber nun (conuerlet die Ordnung Christi) verkauffen / schencken / misbrauchen / oder vnwirdiglich geben vnd nemen / das gibe noch nimpt dem Sacrament nichts / Gott bleibe Gott / auch in der Hellen / Christus bleibet from / auch vnter seinen creuzigern.

Quod si agnoscit D. Rungius Lutherum à semetipso atque à veritate discrepare in istis : cogiter in cæteris etiam, quæ feruore contentionis durius à Luthero scripta sunt, non ex personæ autoritate iudicanda esse, sed ex alijs *reptis* certioribus.

Propos. 8.

Sub finem dicitur. *Panem Cœnæ esse verum corpus Christi: Et nihilominus manere & esse verum panem qui substantiam suam non amittat.* Si manet panis verus, ergo, non substantialiter est verum corpus Christi, sed tantum sacramentaliter. Quod si sacramentaliter, non igitur propriè & secundum literam intelligenda est hæc propositio: Hoc, id est, panis quem frangimus, est corpus Christi. Quare & in sequenti propositione 9. contradicunt hæc sibi inuicem: quod Papiſtæ (& rectè quidem) taxantur, quia substantiam panis & vini in Eucharistia remanere negent: Et quòd tamen mox sacramentarij (Sic enim propositio ista loquitur:) accusantur: quia panem Cœnæ Domini dicant esse panem, & manere panem, vinum esse vinum, & manere vinum. Nam quæ postea adduntur, quasi negent simpliciter præsentiam corporis Christi in Cœna, ad calumnias pertinent, de quibus paulò post dicendum erit.

Propos. 10.

Reijcitur localis inclusio corporis Christi in panem, vnà cum durabili alligatione extra vsum à Christo institutum; quorum vtrumque etiam Formula Concordiæ, anno 36. constituta reijcit. At localis inclusio illam ipsam opinionem continet, quam hîc tuctur D. Rungius de Con.

de Consubstantiatione, eamq; sic describit, quod scilicet duæ diuersissimæ substantiæ, altera panis, altera corporis Christi in Eucharistia in vno subiecto uniantur & coniungantur, & paulo antè nominat substantialem præsentiam corporis Christi cum pane sacro. Quomodo igitur verè ac seriò reijci ab eo potest localis inclusio, retenta hac consubstantiatione, quam scholastici coexistentiam corporis Christi ad locum panis nominant? Aut enim hæc ipsa coexistentia reijcienda est, aut verbis magis, quàm re ipsa reijcitur localis inclusio.

Dicitur. Lutherum affirmasse: Sacramentarios (quos ^{Propos. 12a} sic nominat:) in sacramento Cœna nihil nisi panem & vinum habere. Id verò conciliet D. Rungius, cum eo, quod ipse in hac disputatione asserit, etiam impios & omni fide carentes participare verum corpus & sanguinem Christi. An enim eos qui tales sunt, seruare ac non potius peruertere institutionem CHRISTI dicemus? Conciliet autem hoc & cum alijs D. Lutheri dictis, in quibus affirmat, sacramentorum efficaciam non pendere ex dignitate, aut fide administrantis, aut vtentium.

Rectè dicitur: Manducatione corporis Christi nos ^{Propos. 14a} effici membra Christi, os de osibus, carnem de carne ipsius, & fieri vnum cum Christo, non sola vnione spirituali, sed etiam secundum carnem participatione naturali, vt reali communicatione corporis & sanguinis Christi corda & animæ viuificentur, & corpora credentium, conseruentur ad immortalitatem incorruptibilis vitæ & gloriæ. Atqui hæc ipsa effecta nequaquam tribui possunt infidelibus. Quomodo igitur manducatio corporis Christi propriè loquendo assignari potest infidelibus? Nam si manducatio Christi, quæ fit in Cœna, est arctissima copulatio cum Christo, qua reddimur ei ^{vt ar. 101.} & viuificamur ad vitam æternam: sequitur, aut

etiam infideles ei hoc modo copulari seu vniri, aut vnionem hanc non fieri manducatione orali, quæ sine fide fidelibus & infidelibus communis sit.

Propos. 17.

Dicitur, *Præsentiam corporis & sanguinis Christi in usu Cœna non esse localem neque physicam*: & tamen defenditur in hac tota disputatione præsentia corporis Christi ad locum physicum panis, quæ est ipsa localis inclusio. Additur *Præsentiam corporis in Cœna supernaturalem esse & incomprehensibilem*: & tamen erroris damnatur præsentia quæ est fidei, quæ etsi citra vllam locorum mutationem fiat, neque corpus Christi substantialiter ad locum panis fistat, tamen vera est præsentia, nisi fidem esse verum panis viuificum motum negaueris, cui omnia in verbo promissionis sint præsentia.

In eadem propositione sic describitur præsentia corporis Christi in Cœna, *quod manducantes accipiant corpus & sanguinem Christi*. In hoc si perseveraret disputatio, facilis ad Concordiam via pateret. Sic enim consideret quæstio illa de præsentia substantiali corporis ad locum panis, quæ non tam, quomodo homini credenti, quàm quomodo symbolo externo vniatur substantia corporis Christi, præposterè quæritur. Quis autem non videt, quàm de hoc potius quæri oporteat, quomodo nobiscum se Christus vniat, quàm quomodo substantialiter se pani iungat. Non enim certè propter panem, sed propter hominem adest in Cœna: & homini quidem vniatur substantialiter secundum carnem, non autem pani ita iungitur, vt ferrum & ignis iunguntur in ferro ignito, aut vt potus est in vase. His enim verbis D. Philippus in Epistola ad Vitum Theodorum, substantialem illam præsentiam corporis Christi ad locum panis describit, vt quàm sit à vero usu doctrinæ de Cœna aliena, ostendat.

Sunt

omn Sunt & hæc contraria, quòd propositio ista, *corpus & sanguinem Christi modo insensibili & supernaturali ediet bibi ait, sic ut secundum carnem Christo uniamur, & Christus in nobis sit etiam corpore suo, & nos in ipso.* Et quod alibi tamen hæc disputatio asserit, *Corpus & sanguinem Christi ore corporis, & ab impijs quoque qui fide carent, accipi.* An verò quod ore corporali editur, id modo insensibili & supernaturali editur & bibitur? An impij quoque per manducationem oralem Christo secundum carnem uniantur, ut Christus in ipsis, & ipsi in Christo sint?

Prin Quinque argumenta recitantur, quibus tanquam *Propos. 18.* fundamentis nitatur doctrina de præsentia & manducatione corporis Christi in vsu Coenæ. *Primò claris verbis Christi Filij Dei, quibus sacramentū Cœna instituitur, Accipite, comedite, hoc est corpus meum, quod pro vobis traditur. Secundo: veritate Filij Dei, qui non est prestigiator in verbis suis, sed verè dat & præstat, quod verbo suo promittit. Matth. 24. Cælum & terra transibunt, verba mea non transibunt. Tertiò: Omnipotentia Christi Filij Dei quod qui dicit potens est & facere. Quartò: benigna voluntate Filij Dei, quod carne & sanguine suo in sacra Cœna certò adesse vult propter nos, quam suam voluntatem expresso verbo declaravit. Quinto: Maiestate Christi Filij hominis exaltati in dextera virtutis Dei, ubi sedet frater noster, cum Deo Patre regnans pari maiestate & gloria.*

bi Atqui hæc argumenta, si ad eam sententiam accommodantur, quòd in legitimo vsu Coenæ fiamus participes corporis & sanguinis Christi, nihil habent controuersie. Talem enim manducationem & præsentiam quæ ad *removian* corporis Christi nobiscum refertur, nemo piorum negat. Quòd si modus talis præsentie inferatur, qui sit coexistentia corporis ad locum panis, aut modus talis inde colligatur, quo ipsissima substantia corporis Christi

in os corporale ingrediatur, piorum simul & impiorum: nihil profus virium, nihil roboris aut neruorum ad has falsas imaginationes confirmandas habet argumenta illa. Quod cum intelligeret D. Rungius, nuda recitatione argumentorum fumos vendere lectori imperito maluit, quam expressa applicatione illorum ad certam conclusionem, infirmitatem disputationis suae perdere.

Liceat autem mihi bona cum pace D. Rungij appendicem illam quinti argumenti in ipsum retorquere. Faterur, Christum in summa humiliatione sua instituisse Coenam, in qua discipulis dedit corpus suum cum pane manducandum. Atquidem ait, multo magis nunc ad dexteram Dei exaltatum prestare posse. Cogitet ergo, quomodo ubiquitarum illud dogma sibi constet, qui Christum ad dexteram Dei collocatum esse aiunt statim in incarnatione? Cogitet etiam quorsum opus sit disputationibus de omnipresentia carnis Christi in doctrina de Coena? Non certe aliam habemus Coenam, neque vel plus vel minus in legitimo usu Coenae nobis offertur, quam discipulis in prima illa Coena offerebatur. Neque etiam alio modo nobis, quam discipulis offertur, videlicet in verbo promissionis, quod fide accipi oportet. Cur igitur in tempestiue miscet doctrinae de Coena argumentum, de maiestate hominis Christi exaltati in dextera virtutis Dei, sub cuius pallio ubiquitatem carnis Christi velare ac tegere conatur?

Repetit postea praesentiam Christi cum corpore & sanguine suo in Coena sacra non esse physicam nec localem, sed voluntariam & supernaturalem, quae fiat arcano modo soli Deo cognita. De quo quia antea aliquoties dictum est: contentus nunc ero recitatione sententiae D. Philippi, quam non inanium

animum cauillationum præstigijs, non fastu aut supercilio insolenti, sed firmis & veris rationibus refutet D. Rungius, si ab ea dissentendum sibi esse putet. *Sacramenta*, (inquit in Epistola ad Vitum Theodorum) *pacta sunt, ut rebus sumis adsit aliud. Tu quod disputas de vnione hypostatica aut σωματικῆ, primùm in uocabulo erras. Hypostatica vocatur personalis vnio, qualis sola est diuina & humana natura in Christo. Talem vnionem τὸ ἄρσ & nec Papistæ ponunt, & prorsus nouum est, & haud dubiè ἀνόσιον. Ergò illo uocabulo in hac causa uti te nolo. Nec hoc volebas esse coniunctionem hypostaticam τὸ ἄρσ & σωματικῆ, sed realem, ut est ferri & ignis in ignito ferro. Viemur enim qualicunq; similitudine. Seu ut est uasis & potus. Ego uerò etsi, ut dixi, realem pono, tamen non pono inclusionem seu ferruminationem, sed sacramentalem, hoc est, ut signis positis adsit Christus uerè efficax. Quid requiris amplius? Et huc decurrendum est tandem, nisi defendas illud quod nonnulli iam dicunt, separatim tradi corpus & sanguinem. Id quoque nouum est, ac ne Papistis placiturum. Error fecundus est, ut dicitur, *Multas quæstiones parit illa physica coniunctio. An separatim, an sint incluse partes, quando adsint? An extra usum?* Horum nihil legitur apud ueteres. Nec ego, mi Vite, in ueham has disputationes in Ecclesiam, eoq; tam parcè dixi in locis de hoc negotio, ut à quæstionibus illis inuentutem abducerem. Habes in summa & κατὰ μέρος quid sentiam. Sed utinam iusta deliberatio de tota re aliquando haberetur, remotis aliquantisper affectibus & τῆ σφοδρικῆ duobus Tyrannis sauisimis. Si tibi hac simplici responsione non satisfacero, expectabo à te longiorē disputationem. Ego hoc modo & religiosè, & ἐναργῶς, & uerecundè de symbolis me loqui existimo, & proximè ad ueterum sententiam accedere.*

Dicitur,

Propos. 19.

Dicitur, Christus sedere ad dexteram Patris IN COE-
LESTIBVS. Et quidem corpore suo. Id cum scripturæ
testimonijs congruit. Et quod Paulus alicubi in cœlesti-
bus nominat, id & ipso & Apostoli cæteri sæpè etiam cum
altera illa forma loquendi permutant, in cœlo, videlicet,
quò Christus ascendit suo corpore, postquam ex his ter-
ris sursum sublatus est. Quomodo ergò vt homo, seu cor-
pore suo, implere omnia loca, in cœlo & terra simul & se-
mel dici potest, quod & in eadem propositione obscu-
rius, & alibi apertius hæc disputatio asserit: Si enim in cœ-
lo sedet ad dexteram Dei, quomodo terram aut infernum
corpore suo nunc implet? Nam substantiam corporis
Christi tam latè patere, quàm dexteram virtutis Dei, ne
ipse quidem (vt opinor) Rungius concedet.

Quod autem in sequenti propositione dicitur, *Cœ-
lum vbi iam Christus est non esse accipiendum de vno certo loco,
in quo corpore suo circumscriptus sedeat*: Id tùm demum per-
suadebit nobis D. Rungius, cùm cœlum & terram & in-
fernum, vnum eundemque locum esse ex scripturis pro-
bauerit, quod vbiuista qui cœlum vbi que esse volunt,
ostendere hætenus non potuerunt. Neque verò *ὅτι γὰρ*
φῆν corporis Christi negare possumus, quantumuis in
cœlo, quod sursum est extra hunc mundum visibilem,
Christum suo corpore sine vlla alligatione ad vnum eun-
demque cœli locum, liberrimè versari atq; regnare spon-
te nostra concedimus.

Confusio est etiam articulorum fidei, cùm in ea-
dem propositione subiicitur, *Christum per ascensionem ad
cœlos secundum humanam suam naturam assumptam in Deum,
cœli, & terra & omnium creaturarum Dominum factum esse*:

Aliud est enim ascensio ad cœlos, quæ, vt apud The-
odoretum rectè dicitur, *μετάθεσιν τοπιήν*, id est, mutatio-
nem

nem loci significat: Aliud verò est dominium, quod ad gloriam Christi pertinet, quæ manifestè nunc declaratur in conspectu Dei, & beatorum Angelorum & hominum, sessione Christi ad dexteram Patris, ad quam post ascensionem ad cœlos collocatus est.

Puerilis est etiam cauillatio de loco Act. 3. *Christum cœlo capi oportet*: cum inde nescio quam captiuitatem Christi in cœlo infert D. Rungius, quem græcæ ac latinæ linguæ proprietatem decebat accuratius considerare, quàm calumnijs à Flacianorum grege mutuatis deprauare, quæ rectè dicta, intelligi dextrè poterant.

Non significat capi idem semper, quod captuari, sed græca vox *δέξασθαι*, & latinum vocabulum capi hoc loco idem significat quod accipi, recipi, suscipi, excipi. Ergo cœlo capi, idem est quod cœlo suscipi, Vt D. Lutherus conuertit in latina noui Testamenti versione Vitebergæ ante permultos annos edita, quem nemo vnquam propterea reprehendere ausus est. Nec in alium certè quàm in D. Rungium ipsum congruit temeritatis reprehensio, cum dissimulato Philippi nomine, & mutatis verbis ipsius, sub finem eiusdem propositionis subiungit: *Nullum extat scripturæ testimonium, quod dicat Christi corpus exaltatum in dextera Dei, cœlo captum, vel locatione physica, ubicunque sit, certo cæli loco circumscriptum esse. Temerarium omne est, quod profertur de eo eloquium.* At Philippi verba integrè recitare, & articulum de ascensione Christi ad cœlos expungere ex symbolo Apostolico, aut negare saltem prius debuerat, quod vllum scripturæ testimoniū hic articulus habeat: quàm temerarium auderet nominare omne quod de eo profertur eloquium. D. Philippi verba sunt: *In symbolo intelligatur dictum de ascensione vt sonat litera & de corpore & de corporali locatione.* *Ascendit sci-*

licet corporali & physica locatione, in cælum, id est, in locum
 cælestem, ubicunque est. Quia hic non sunt fingenda allego-
 ria. Ascensio fuit visibilis & corporalis, & semper ita scri-
 psit tota antiquitas, Christum corporali locatione in aliquo loco
 esse, ubicunque vult. Et ascensio corporalis facta est sursum.
 Ideò Paulus locum nominat sursum. Hæc aut contrarij
 scripturæ testimonijs expugnet atque euertat D. Run-
 gius, aut temerarium esse fateatur, quod negare audeat,
 quæ articulo symboli docentur, atque indubitatè cre-
 duntur ab omnibus rectè sentientibus in Ecclesia omnium
 temporum. Desinat etiam corporalem locationem de-
 prauare hac calumnia, qua ad loci vnus in coelo circum-
 scriptionem detorquere videtur, quæ de circumscriptione
 ne, id est, de dimensionibus corporis Christi à D. Phi-
 lippo dicta sunt, aut saltem ad puerilia Dialecticæ præec-
 pta redeat, in quibus discrimen inter prædicamentum
 quantitatis & vbi traditur, vnde intelligere poterit circū-
 scriptionem corporis, seu dimensiones differre à certi in
 coelo loci circumscriptione, seu alligatione corporis
 Christi ad certum cæli locum, quam quidem Christo mi-
 nimè tribui vel illa clausula monere eum debebat, scilicet
 Corpus Christi, VBI CUNQUE SIT, in aliquo loco esse se-
 cundum veri corporis modum.

Propos. 21.

In disputationem de vniuersali omnipresentia Chri-
 sti secundum humanitatem ingressus D. Rungius misisti-
 cisgyris atq; anfractibus vbiq; uitarium dogma sinuosi an-
 guis instar occultare & per contrarias assertiones tueri
 atque defendere conatur. De vniuersali, inquit, omni-
 presentia Christi, qua etiam secundum humanam suam naturam
 cum Deitate sit in omnibus locis & creaturis, in folijs arborum,
 & alijs, etsi nihil attinet disputare, quod salus nostra ab ea, non
 pendet, & mysterium hoc conspiciemus in vita altera, vbi Chri-
 stum

scum videbimus sicut est: attamen fatendum & docendum est in Ecclesia aduersus Diabolum, Christum non modo esse verum hominem, habentem etiam in gloria verum corpus, ossa & sanguinem: sed insuper esse vnione inseparabili Deum & hominem, & quidem hominem assumptum in Deum, sedentem in dextra virtutis Dei. Nullibi igitur Filius Dei λόγος esse aut cogitari potest aut debet, vbi non habeat secum personaliter assumptam humanam suam naturam. Quomodo verò Christus Deus & homo sit, & quomodo ubicunque λόγος est, ibi in vnitatem personam cum ipso sit homo ex Maria assumptus, id nullius hominis cogitatione aut sapientia peruestigari aut comprehendipotest. Valeat hic illud Exod. 3. & Ios. 5. Solue calceos pedum tuorum, mysterium hoc sanctum & incomprehensibile est. Discamus igitur Spiritu captinare intellectum rationis in obsequium Christi. Hæc plena sunt ambiguis locutionibus, quemadmodum præstigiatorum instar perpetuò vbiquistæ ludere solent ambiguitatibus. Ideò supra quatenus ea concedi a nobis possint ostendimus, videlicet non de natura humana ipsa eiusque substantia in se considerata, sed de persona Christi, quæ non diuellitur, etiam si singularum naturarum proprietates retineantur, hoc est, etiam si λόγος Deitate sua vbique sit in omnibus & extra omnia, caro verò ita sit in loco, vt simul non sit extra illum locum. Nunc verò contradictiones tantum monstrabo, cum D. Rungium constet, quantumuis concretis vocibus utatur, tamen humanitatem ipsam, seu carnem Christi omnipræsentem statuere cum Diuinitate.

Ait ergò, de omnipræsentia vniuersali humana natura Christi in omnibus locis & creaturis, in folijs arborum & alijs nihil opus esse in hac vita disputare. At vbiquistæ quorum sententiam ipse retinet, articulum fidei statuunt ex vbiquitate carnis Christi.

Ait, (salutem nostram non pendere ab omnipresensia illa
humana natura.) Cur ergò ipse & ubiquistæ cæteri cœlum
terræ miscent, & Ecclesiam tantis turbarum fluctibus or-
bruere conantur propter hoc dogma ubiquitatis? ^{in hōv}

Ait (mysterium hoc conspectum iri à nobis in vita altera
ubi Christum videbimus sicut est) At non alium corpore
suo videbimus Christum, quàm à resurrectione (postquàm
in gloriam suam ingressus erat) discipulis se ostendit cor-
pore circumscripto, & dimensionibus suis finito iuxta
angelicam illam vocem: Hic Iesus, qui assumtus est à vo-
bis, redibit, sicut vidistis eum ascendentem. Tunc ergò
iniquitatis mysterium fuisse conspiciemus, quicquid
nunc de ubiquitate carnis Christi fingunt ubiquitatis ^{et}

Ait (fatendum & docendum esse in Ecclesia à duobus dia-
bolum, Christum esse unione inseparabili Deum & hominem, &
quidem hominem assumptum in Deum sedentem in dexterâ vir-
tutis Dei. Atqui hæc fateri & docere possumus citra fi-
gmentum ubiquitatis, quæ potius euertit unione per-
sonalem, & veritatem carnis humanæ abolet. ^{et}

Sentit (nullibi λόγος esse ubi non sit humanitas Christi.)
Erātne ergò vnà cum λόγος in cœlis, & in creaturis omni-
bus humanitas Christi, cùm adhuc erat in utero matris,
aut cùm postea in præsepi iacebat inuolutus fasciis, aut
in Nazareth educabatur, aut in templo Hierosolymis do-
cebat, aut cùm in Iudæam nondum ascenderat moriente
Lazaro, aut cùm in cruce postea pendeat, & in sepulchro
iacebat sub lapide reconditus, aut cùm post resurrectio-
nem non amplius erat in sepulchro, nec dum tamen in
cœlos ascenderat, & discipulos præcedebat in Galilæam?
Hæc si ex scripturis probari non possunt, non indignè so-
rat D. Rungius, quod unione personalem in ubiquitate
corporis Christi cōsistere negamus. Nam & tunc Christus
verè

verè erat Deus & homo, & persona vna, cùm Cœnam instituebat, cùm in infimo humiliationis statu erat, neque cùm tollebatur circumscriptio corporis sic in vno loco versantis, vt simul & semel eiusdem corporis substantia alibi non esset.

2109 Postremò ait, *mysterium hoc sanctum & incomprehensibile esse*. Id de vnione personali fatemur. De vbi-quitate verò si intelligi vult, cur antea dixit ab ea non pendere salutem nostram? Et hanc si mysterium esse putat, cur non cogitat *τὸ δὲ* prius ex sacris literis demonstrandum esse? Illa enim pro mysterijs tantùm seu articulis fidei habenda sunt, de quibus testimonium scripturæ extrat, quod ita vel facta sint, vel adhuc perdurent: etiam si *τὸ δὲ*, id est, causæ & modus & circumstantiæ omnes acie mentis humanæ perspicere non possunt. At de vbi-quitate temerarium est omne quod profertur ab Vbi-quistis eloquium.

2110 Negat Diuinitati competere ascensionem aut descensionem. *Propos. 25.* Quod verum est si de mutatione locorum intelligatur, quæ non cadit in diuinitatem cuius essentia vtpote immensa atque infinita omnia simul replet. Inde verò falso infert locum Pauli: *Qui descendit idem ille est qui ascendit supra omnes cœlos, vt impleteret omnia*, de humana natura Christi descendente & ascendente intelligendum esse. Quid enim? Annon Rungius ipse mox fatetur, *descendisse Christum, cùm factus homo propter nos exinaniuit se ipsum accepta forma serui, cum in forma Dei esset*. Hæc verò exinani-tio, an de humana natura intelligi potest? An humanitas in forma Dei fuit, antequam quicquam esset? Et an formã serui ipsa accepit, quæ non nisi forma serui fuit, ab initio ortus sui, donec tandem consummato opere redemtionis glorificata fuit?

Propos. 26.

Ubi Magnoperè exandescens: Calumnia est, inquit non ab humano ingenio, sed ab ipso Diabolo patre mendaci & artificioferari, impletionem illam omnium, de qua Paulus loquitur, fieri per diffusionem, expansionem, seu coextensionem humana natura CHRISTI cum diuinitate, sicut nebula diffusa omnem implet aërem. Nam & ipsa Diuinitas replens cælum & terram, tali modo non extenditur. Improbè igitur faciunt Sacramentarij, quod prodigiosam illam ubiquitatem, seu omnipresenciam carnis CHRISTI coextensionem cum Diuinitate Ecclesijs nostris imputant. At si libros eorum, quos Sacramentarios ipse nominat, inspicere ac considerare vellet D. Rungius (: quod facere profectò ipsum decebat, priusquam in eos tam atrociter inueheretur:) reperiret sanè fallaciam à se committi à dicto secundum quid ad dictum simpliciter, cum diffusionem humanæ naturæ ubiquitatis obijci quiritatur. Nam illi, quos conuictijs suis impetere satis habet Rungius, cum argumenta ipsorum nusquam refuter, ex hypothesis hæc tria inferunt, videlicet, posita ubiquitate carnis CHRISTI sequi aut diffusionem seu expansionem corporis CHRISTI: aut multiplicationem plurium corporum, aut mutationem in naturam spiritualem, infinitam. Hæc iam olim ab Augustino & cæteris Patribus obiecta sunt hæreticis, quæ si non legit D. Rungius, saltem ad hoc dictum Augustini aduertat. Non aliunde quàm ex cælo, quò ascendit, venturus est Christus, & sic quidem venturus est, quemadmodum visus est ire in cælum, id est, in eadem carnis forma atque substantia: Cui profectò immortalitatem dedit, naturam non abstulit. Secundum hanc formam non est putandus ubique DIFFVSVS. Cauendum est enim, ne ita diuinitatem astruamus, ut veritatem corporis auferamus. Vtitur Synodus Toletana & EXTENDENDE
VOCA.

vocabulo. Idque cum negat humanitati Christi tribui posse, simul negat vbiuitatem carni Christi competere. Nec de vocibus lis est cum vbiuitarijs, de re potius controuertitur: An videlicet simul & semel vbiue esse, Diuinitati Christi tribuendum sit, an humanitati ipsius? Vbiuiscæ humanitatem ipsam vbiue esse volunt, quia cum Diuinitate vnitare sit. Orthodoxi cum Augustino dicunt: *Non esse consequens, ut quod in Deo est, ita sit vbiue ut Deus.* Nam & de nobis veracissima scriptura dicit. In illo viuimus, sumus & mouemur: Nec tamen si illi vbiq; sumus. Sed aliter homo ille in Deo, quem admodum aliter & Deus ille in homine, proprio quodam & singulari modo. Vna est persona Deus & homo, & vtriusque est Christus Iesus vbiue per id quod Deus est, In cælo autem per id quod homo est.

Blasphemiam esse dicit atroci pœna civili dignam, quæ *Propos. 32.*
An Corpus Christi in Cœna Domini cum pane sumitur descendat in ventrem. At meminisse debebat hanc questionem ab his, cum quibus ipse consubstantiationem defendit, ad D. Philippum in colloquio Vvormaciensi missam esse. Quòd si blasphemiam hanc vocem esse ferò agnoscit, cur ORALEM manducationem tuetur, quæ propriè loquendo, hæc omnia necessariò cõsequuntur, atque labiorum & dentium, masticatio linguæ, deglutitio, digestio? Cur propriam significationem edendi retinet de ipso corpore Christi, si quæ ad naturam edendi pertinent, vltro repudiare cogitur? Certè Patres corpus & sanguinem Christi, non solum ore sumi, sed etiam iacere in mensa, tractari manibus, frangi, per fragmenta distribui, dentibus atteri, nutrire & augere nostra corpora, ora & linguas rubere Christi sanguine dixerunt. Sed hæc sacramentaliter intelligunt, id est, respectu

et symbolorum, nō autem propriè de ipsa corporis sub-
 stantia. At D. Rungius oralem quidem & sacramenta-
 lem māducationem paulò post cōiungit tanquam æqui-
 pollentia, & *Oralis*, inquit, *vel sacramentalis manducatio*
dignis & indignis, pijs & impijs in Ecclesia communis est. Ver-
 rùm longè aliter hanc quàm veteres definit, quòd scilicet sit
cum pane & vino modo insensibili & incompræhen-
sibili ore accipi, edi & bibi, verum corpus & verum sangui-
nem Christi. Vult substantialem illam & oralem mandu-
 cationem non ad symbola, sed ad substantiam ipsam cor-
 poris & sanguinis Christi referre. Et modum fingit insen-
 sibilem & incompræhensibilem comestionis & bibitio-
 nis, quæ tamen oralis sit. Cur igitur non per eundem in-
 sensibilem modum saluat etiam illa, quæ manducatione
 oralem necessariò, verè ac propriè comitantur? Sin in-
 telligit absurdum esse dicere, corpus Christi descendere
 in ventriculum, quantumuis hoc fucò pingatur: fieri hoc
 insensibili & incompræhensibili modo, cur non illud
 orale etiam, quod per modum insensibilem & incom-
 præhensibilem frustrà excusat, absurdum esse agnoscat, si
 in propria significatione retineatur, de ipso Christi cor-
 pore & sanguine? Et quid ad veterum phrasas responde-
 bit, si non definit pugnare, oralem & sacramentalem mā-
 ducationem ad ipsam substantiam corporis & sanguinis
 Christi referendam esse? Si enim quod Patres dicunt,
 manducari corpus Christi ore piorum & impiorum, idē
 est ei quod corporaliter & substantialiter cum pane intra
 hominum corpora recipi, vel, vt Rungius ipse loquitur,
 ore accipi & edi non panē tantum, sed etiam ipsum cor-
 pus Christi: quid erit ei sacramentaliter corpus Christi
 videri, palpari, manibus gestari, frangi in particulas, den-
 tibus conteri, in nutrimentum conuerti, linguas sumen-
 tium

tum sanguine Christi humectari & rubesceri? An hæc etiam dicit fieri in ipso corpore Christi, realiter, corporaliter, substantialiter, & tamen modo insensibili & incomprehensibili? Sin verò in his palàm absurda est illa interpretatio, cur in orali illo sic interpretando plus loci habet?

In eadem propositione ait, *dignos edere panem Dominiore & fide duplici manducatione, sacramentali & spiritali ad vitam aeternam: Indignos solo ore sacramentaliter, sine fide ad mortis iudicium.* Si panem Domini intelligit symbolum corporis, extra controuersiam est, accipi hunc ore a fidelibus & infidelibus. Sin de ipso corpore Christi intelligi vult, insignis est hallucinatio: quòd non discernit panem Domini, & panem Dominum. Augustinus certè perspicuè hæc discernit: *Apostoli, inquit, manducabant panem Dominum: Iudas panem Domini contra Dominum. Illi uitam, hic pœnam.*

Sed desino contradictiones omnes persequi, vt breuiter deinceps calumnijs, quibus orthodoxa de Eucharestia doctrina falsò prægrauatur, recitatis, finem tandem huic scriptioni imponam.

V.

Exempla calumniarum, quibus in Rungianis propositionibus vel imperitè vel malignè veritas orthodoxa traducitur.

T Ribuit Rungius Sacramentarijs (quorum nec nomina nec libros nominat) *quod verba Christi, Hoc est corpus meum abijciant: Et sensum alium ipsis affingant.* *Propos. 19. Per. 1. 2. 3.*

- negantes adesse substantiam corporis & sanguinis Christi cum pane & vino in Cœna Domini: Et vociferantes panem Cœna Domini esse panem & manere panem, vinum esse vinum & manere vinum. Corpus Christi, quod in cœlo sit, tam procul a pane Eucharistiae abesse, quam procul cœlum à terra abest.
- Christi igitur corpus in Cœna Domini cum pane adesse non substantialiter, quod ad substantiam carnis suæ, sed spiritualiter solummodo, quo ad ipsius fructum & efficaciam, quam soli renati ex Deo fide percipiunt.

Si scit D. Rungius, aliquos ex ijs, qui hodiè Calvinianorum nomine inuidiosè traducuntur, abijcere verba Christi, cureos non nominat? Sin ex se fingit, cur contra conscientiam innocentibus hoc crimen obijcit aut impingit? Nos enim verba Christi agnoscimus & fundamentum & nucleum esse institutionis Cœnæ Dominicæ, & hæc religiosa fide retinemus, & anathema pronunciamus, illa vel abijcientibus vel peruertentibus. Itaq; causa non erat cur nobis hoc obijceretur.

At sensum alienum ipsis affingitis? inquit. Nos verò nō alium sensum verborum Christi tenemus, quam qui ad scopum Cœnæ Dominicæ, & ad declarationem a CHRISTO ipso & Apostolis traditam, & ad confessionem purioris Ecclesiæ ante initia Papatus verissime congruit. Voluit Christus sacramentum instituere. Sacramentali igitur more totius scripturæ locutus est. Panem hunc dicit corpus suum, quod pro nobis traditum est, quia vult intelligi, hunc panem in vsu legitimo esse testimonium & pignus visibile corporis sui, atque adeo medium, quo fides cōfirmetur, non solū quòd corpus Christi pro nobis traditum sit, sed etiam quòd idem corpus nobis donetur seu cōmunicetur in escam & alimoniam vitæ æternæ, Sic calicem hunc dicit nouum Testamentū in san-

in sanguine suo effuso in remissionem peccatorum, vt doceat hunc calicē esse sacramentum & *σφραγίδα* noui Testamenti, id est. promissionis Euangelij sanctitæ sanguine Christi, & in huius calicis vsu legitimo donari remissionem peccatorum, Spiritum sanctum & vitam æternam. Imò sanguinem ipsum Christi nobis communicari, vt sit potus recreans animas nostras ad vitam æternam. Disertè quoque præcipit Christus, panem hunc edendum & calicem hunc bibendum esse in ipsius *ἀνάμνησιν*. Docet igitur fidem afferendam esse ad vsum Eucharistiæ. Paulus etiam panem quem frangimus dicit esse *σῶμα* corporis Christi, & poculum benedictionis cui benedicimus esse *κίνησις* sanguinis CHRISTI. Vult igitur panem neque mutari in corpus Christi, neque corpus substantialiter adiungi pani. Et tamen in sumptione congruente cum institutione Christi non vult esse nuda symbola, aut tantum signa societatis in Ecclesia, sed hunc panem & calicem docet organa & media esse salutaris communicationis corporis & sanguinis Christi, quæ complectitur vnionem nostri cum Christo secundum carnem, & applicationem beneficiorum eius, & efficaciam in his, qui sumunt fide. Atque hanc sententiam verborum Christi iuxta declarationem Pauli Apostoli, tota Ecclesia vetus magno consensu retinuit. Nil igitur alienum dicimus, cum verba Coenæ sacramentaliter exponimus: ex intentione Christi: & ex ipsius & Pauli Apostoli interpretatione: & secundum naturam & definitionem sacramentorum: quæ scimus nec pro idolis habenda esse, neque pro nudis signis, sed pro testimonijs voluntatis diuinæ erga nos, & pro signis exhibitivis & applicatiuis eorum bonorum, quæ in promissione Euangelij continentur.

2. Sed pernegatis, inquit, adesse substantiam corporis & sanguinis cum pane & vino in Coena Domini. Atqui nemo tam stupidus est, qui omnibus modis vel adesse vel abesse dicat corpus Christi. Dissidium tantum est de modo praesentiae vel absentiae. Nos non pani & vino, sed homini legitimè utenti hoc pane & vino adesse dicimus Christum quò ad salutarem corporis & sanguinis sui. Et in usu Coenae toto pectore fatemur, non tantum panem & vinum sensibus nostris offerri, sed etiam corpus ipsum Christi & sanguinem fidei nostrae praesentia esse in verbo promissionis, in quo & remissio peccatorum, & donatio Spiritus sancti, & haereditas vitae aeternae nobis donatur.

4. Vociferantur, inquit, panem Coenae Domini & esse panem & manere panem, vinum esse vinum & manere vinum, corpus Christi quod in caelo sit, tam procul à pane Eucharistiae abesse, quàm procul caelum à terra abest. Atqui in praecedente propositione Rungius ipse ex Paulo asseruit, panem in Coena Domini manere & esse verum panem, qui substantiam suam non amittat. Cur igitur in alijs reprehendit, quod ipse videri vult contra Pontificios defendere? Audiat Theodoretum alta voce clamantem: *Nequaquam post sanctificationem mystica symbola propriam amittunt naturam. Manent enim in prioris substantia figura & specie, & cerni ac tangi possunt sicut antea.*

5. De corpore autem procul absente in caelis non facit candidè, quòd phrasin ambiguum, usurpata à nonnullis, calumniatur, omittens, quomodo praesens, quomodo absens dicatur corpus Christi. Adest pani Eucharistico in usu corpus Domini unione sacramentali, sicut res signata est in suo signo. Nobis verò adest ac praesentissimū est unione nostri cum illo, qua coniungimur ei etiam
secun-

secundum carnem, ut ipse in nobis & nos in ipso simus. Absit autem corpus Christi à pane Eucharistico, quod ad loci situm attinet. Quem locum si spectes, etiam nos à Christo adhuc absumus, quemadmodum verè Lutherus scripsit in fine præfationis super Biblia Germanica, ubi hæc eius verba sunt: Christus Dominus noster in cælo residet, nos verò hîc in terris habitamus corporibus nostris. Neque adhuc ad ipsum penetrauimus, nisi spiritualiter per fidem. O miseram vero Theologiam, quæ communicationem corporis Christi & vnionem nostri cum carne Christi non aliter fieri posse putat, quàm per mutuum contactum corporû in vno eodemq; loco, quem, ut euincant Vbiquitistæ, articulos omnes fidei, id est, fundamenta Christianismi nostri labefactare coguntur. Quod quidem strenuè faciunt, dùm veritatem carnis Christi, & ascensionem ipsius ad cælos, & sessionem ad dexteram Dei in cælis, & reditum ex cælis ad iudicium, aut negant prorsus, aut implicatione contradictionum perpetua dubiam atq; incertam reddunt. Hanc Deus & procul hinc dignere auertere pestem.

Denique Sacramentarios, ait Rungius, docere corpus Christi in Cœna cum pane adesse non substantialiter quo ad substantiam carnis suæ, sed spiritualiter solummodò, quo ad ipsius fructum & efficaciam, quam soli renati ex Deo fide percipiunt. Aut crassa ignorantia est, aut dolus malus, quòd has duas voces substantialiter & spiritualiter opponit sibi inuicem tanquam contradictorias. Nam cum spiritualiter adesse Christum dicimus, non ad obiectum, sed ad modum respicimus. Adest enim Christus nobis non tantum merito & efficacia, sed etiam substantia sua, qua vnit se nobiscum secundum carnem à nobis assumptam. Sed non fit hæc præsentia & vnio, modo corporeo, quo corp^o Christi

6.

præfens sistatur in hoc vel alio loco, aut corporaliter ingreditur in os, & guttur, & cætera organa corporum nostrorum, sed fit modo spirituali, id est, per fidem, cum omnia sua objecta in quæ fertur & quibus nititur, sunt præsentia. Et fides hæc, non est imaginatio carnalis, sed motus spiritualis, intuens promissionem verbi. Et fide hæc excitat in nobis Spiritus sanctus, qui cum sit vinculum & nexus coniunctionis nostræ cum Christo, etiam longissimè secundum locum distantia multò artius & propius copulat atque vnit, quàm vno in loco posita coniunguntur. Sed vt insignem calumniam istam prorsus effictam esse omnes agnoscat, qua (exclusa communicatione substantiæ carnis Christi) tantum, quo ad fructum & efficaciam nobis in Coena præfens docere corpus CHRISTI fingitur, ipsa Theodori Beze verba apponam ex epistola eius quinta, quæ sic ad verbum habent: *Quæro ex te: cum vesceris & bibis, vt caducam hanc vitam sustentens, an non necesse est, vt cibum ipsum & potum, id est, ipsam rerum substantiam sumas, priusquam illarum succo nutritus vitam proroges? Ita etiam de spirituali vita tibi cogitandum est, eo tantum excepto quod cum ad modum ipsum ventum est, corporalia illa corporaliter, spiritualia autem hæc mysteria spiritualiter geri intelligas oportet. Quod ergo est ventri esca & potus, id esse CHRISTVM ad aeternam vitam potiendam tibi persuadeto. Quia sicut Deus ordinavit cibum & potum ad caducam hanc vitam fouendam, ita etiam Filius Dei carnem nostram induit, vt per eam vnâ vita aeterna potiamur. Quemadmodum igitur, vt paulo ante dixi, substantiam ipsam cibi à nobis corporaliter sumi, ac posse demum inde alimentum haurire necesse est. Ita etiam primum nos fieri Christi ipsius participes, siue Christum ipsum à nobis apprehendi, nosq; ad eum mysticè vnâ cum ipso fieri copor-*

ret, ut iustitia & vita ad nos ex ipso deriuentur. Totum autem hoc arcanum, spirituale est & cœleste, ac proinde non dentibus, non manibus, sed animo, id est, fide, spiritualis hac alimonia percipitur ex parte nostra, &c. Et paulò post: Nec enim spiritualis vocatur ratione eius rei quam participamus, sed potius quoniam quod participamus, id spiritualiter siue spirituali modo participamus. Deuisti enim à Grammaticis discere, aduerbijs illis spiritualiter, corporaliter & similibus, non res ipsas, sed qualitates significari. Itaque si roges, quid in Cœna Domini sumunt fideles præter panem & vinum: respondebo cum Christo & Paulo, ipsum Dominum, siue corpus illud traditum pro nobis, & sanguinem pro nobis effusum: non autem duntaxat Spiritum illius, siue virtutem & efficaciam, aut quocunq; modo voces. Sin verò pergas rogare, quomodo illi carni & sanguini communicem: respondebo, spiritualiter & supernaturaliter per fidem. Deniq; si petas, quo instrumento fiat spiritualis ista communio: dicam Spiritum sanctum ex Dei patre efficere in nobis fidem, quæ Christum in verbo & signis apprehendit.

Hæc cum calumnia sua conferat D. Rungius, & admonitus deinceps præuaricatorem agere desinat.

Nihil nisi ampullæ conuiciorum sunt, cùm ait D. Propos. 10. Rungius, Sacramentarios nolle rationem & intellectum suum captiuare in obsequiũ Christi, sed extollere se aduersus scientiam Dei. At ostendat ille nobis, vbi à CHRISTO tradita sit vbiq; carnis, & substantialis coexistentia corporis ad locum panis, & huius ingressus corporalis in corpora piorum & impiorũ? Nequaquam verò somnia & figmenta cerebri humani sub Papatu primùm inuecta, pro scientia Dei nobis obtrudat, quæ scimus præcipi ab Apostolis, ne simus pueri intelligentia, neq; fluctuemus & circumferamur quouis vento doctrinæ, in hominũ alea & veteratoria

toria ad insidiosè fallendū versutia. Sed *Fingunt*, inquit, *Sacramentarij secum, transsubstantiationem Pontificiam non posse refutari aut tolli in Ecclesia, nisi ea credat & doceat panem Cœna Domini tantum esse panem, & substantiam carnis & sanguinis Christi tantum abesse à Cœna Domini, quantum cœlum à terra distat*. Ostendat verò Rungius, quis hoc vel dixerit vel scripserit, credendum esse panem tantum esse panem. Etsi enim substantia panis minimè mutatur, tamen sacramentali mutatione alium vsus accipit panis Eucharisticus. Neque iam amplius panis nudus est, sed corpus Christi nominatur, & organum ac medium est communicationis corporis Christi, sicut aqua Baptismi, organū & medium est regenerationis spiritualis, aut sicut verbum ministerium Spiritus est, & potentia Dei ad salutem omni credenti. De altera calumniâ, quòd corpus Christi à cœna tantum absit, quantum cœlum à terra, paulò ante dictum est.

Viderit autem D. Rungius, quomodo totum chaos idololatriæ Papisticæ solidis ac firmis argumentis refutare possit, quamdiu opinionem tuetur de substantiali præsentia corporis Christi in manu sacerdotis, siue sub specie panis post factam transsubstantiationem, quam D. Lutherus ἀδιάφορον statuebat: siue sub ipsa panis substantia per quandam consubstantiationem, quam apertè tuetur in hac propositione, cum non à se fingi, sed à Christo ipso sancitam & traditam illam esse falsò asserit. Fortassis in umbra atque ocio facile est D. Rungio refutare Papistas, qui totam ἀπολογίαὺν in fundamento non tam transsubstantiationis, quàm præsentia corporalis Christi in manu sacerdotis ponunt. Sed si in arenam cum ipsis deueniendum esset, & serio certamine pugnandum, contra hostes nostrarum Ecclesiarum Iesuitas, rectius fortassis intelli-

geret,

geret, quam difficile sibi futurum esset, superare illorum argumenta de adoratione & oblatione corporis Christi in Eucharistia, quamdiu cum ipsis corpus Christi eo in loco præsens esse substantialiter asserit, vbi panis Eucharisticus tractatur manibus sacerdotum. Philippum certe Melanthonem, qui sæpè cum Papistis congressus erat, & li hac arena pugil erat exercitatissimus, in publica aliquando lectione vltro factum esse meminerunt, qui tunc eius auditores fuerunt: *Nondum à nostris satis refutatam esse Missam Pontificiam.* Quæ causa est, cur in ipso colloquio Wormaciensi contra Flacianos sese ad disputationem de controuersia cœnæ præparans, manu sua in charta, quæ typis excusa extat, scripserit: *Si ponetur κατὰ κελεύσεως ἡ εὐχάρις, primum ponenda est affirmatiua, ut conspici possit discrimen inter Papistas & Nostros. Quarendum an velint ponere has propositiones: αὐτὸ κατὰ τὸν ὄψα ἐν ἄψω? Quid de adoratione & circumgestatione sentiendum? An velint deijci in ventrem. An velint in pane contineri, aut dato pane exhiberi? An velint ponere τὸ πρὸς αὐτῶν. Panis est ἡ σαρξ.* An velint approbare dicta, Nec Ethnici nec Iudæi afficiunt maiore contumelia: *Item phrasin Bremensem, panis est corpus essentialis? An velint confirmare crudelitatem Anglicam & similes in hac causa? Quomodo resisti possit oblationi, si ponatur inclusio localis?*

Quæ Rursus conuicia illa repetuntur: *Sacramentarios Propos. 13. Verba institutionis Christi pervertere impia opinione sua, qua 1. 2. 3. Filium Dei mendacem arguant: Christum hominem diuina sua maiestate & gloria: Ecclesiam verò reali manducatione veri 4. corporis Christi spolient. At vereri tamen istos harmostas 5. par erat Dei ipsius & sanorum hominum iudicia, qui sciunt mendacia ista expui, non solum ad innocentes prægrauandos, sed etiam ad scripturæ ipsius & Ecclesiæ pu-*

1. rioris sententiam conspurcandam. Nulla hæc impia opinio est, cum dicimus, in Coenæ usu legitimo non solum rem terrenam, id est, panem & vinum, sed etiam ecclestem, corpus & sanguinem Domini, vnà cum merito ipsius & efficacia nobis offerri, & symbola quidem sensibus nostris accipi, Rem signatam verò fidei nostræ præsentem esse, & verè percipi à fidelibus. Denique summa sententiæ nostræ de Coenâ Domini vno versu comprehendendi potest:

Quod terimus, ventrem: Mentem, quod credimus, intrat.

2. Nulla est etiam verborum Christi peruersio, cum libere & ingenuè cum Christo fateamur, panem esse corpus Christi, non quia in pane tanquam latibulo, sit substantia corporis, quod Christus nunquam dixit, sed quia est sacramentum & medium cōmunicationis corporis Christi: sicut calix est nouum Testamentum, non quia remissio peccatorum & vita æterna lateat in calice, & pijs atq; impijs communicetur pariter, sed quia sacramentum & medium est applicationis æterni illius Testamenti, & communicationis sanguinis Christi, quo Testamentum illud sancitum & confirmatum est. Hac sententia & interpretatione laudè veritatis & omnipotentis tribuimus Christo, & realem, verã, atq; viuificam cōmunicationem corporis Christi retinemus in Ecclesia. Aperiat autem Dominus oculos D. Rungio, & conscientiam eius permoueat, vt aliquandò videat, qualè causam tueatur, & quàm ipse reus sit eorum criminum, quæ impingere alijs non veretur. Profecto ἀνάσσειν & à pietate Christiana alienum est defendere inclusionem rei signatæ in signa æterna, qualis est cōsubstantiatio illa corporis Christi & panis Eucharistici, Item communicationem carnis Christi fingere ex opere operato sine fide: & bona atque legata

gata fidelium etiam impijs communia facere, qui sua
 impoenitentia & incredulitate alienos se reddunt ab hæ-
 reditate filiorum Dei. Nec aliud quàm violenta per-
 uersio verborum Christi est, dicere carnem quandam in-
 uisibilem, incircumscipam, insensibilem, in, sub, vel
 cum pane, corpus Christi esse & sanguinem quandam in-
 uisibilem in vel sub vino substantialiter existentem san-
 guinem Christi esse. Hæc falsa interpretatio Filium
 Dei mendacij arguit: Christum hominem veritate car-
 nis suæ, & ecclesiam vero Christo spoliat, cum corpus il-
 lud inuisibile, quod sub pane tanquam latibulo occultari
 fingitur, neque substantiam carnis & ossium, neque pro-
 prietatem ullam omninò habeat veri corporis, quale no-
 stra causa assumpsit Filius Dei ὁμοῦστον nobis, quale pro no-
 bis in mortem tradidit, quale post resurrectionem di-
 scipulis suis ostendit, quale ad cælos euexit, quale nunc
 etiam in gloria cœlesti retinet, ad cuius similitudinem
 etiam nostra corpora transformaturus est, denique se-
 cundum quod nunc etiam caput nostrum est. Nos verò
 membra ipsius.

Apparet autem D. Rungium, quicquid conuiciorū
 & calumniarum, vel excogitare ipse, vel conquirere ali-
 unde potuit, in 16. propositionem tanquam stercora ma-
 gna mole cummulata coniecisse, vt hæc in primis proposi-
 tio esset quod prouerbio dicitur ἀμαζα τῶν βλασφημιῶν.
 Scorsim autem recitabimus singula, ne responsionem in-
 genuam subterfugere voluisse videamur.

Errant, inquit, discipuli Carolstadij, Zuinglij, Oecolam-
 padij, Caluini, recedentes à verbis Christi, in institutione Eu-
 charistia, Hoc est corpus meum, pro vobis in mortem traditum,
 Hic calix noui Testamenti est sanguis meus, qui pro vobis in re-
 missionem peccatorum effunditur.

Non Caluini, Non Oecolampadij, Non Zuinglij, ac multò minus Caroloftadij discipulos nos profiteamur. Nomen etiam Sacramentariorum (vt conuicatorum) abutuntur) non agnoscimus: sed memores sumus præcepti Christi: *Nolite vocari Rabbi. Vnus est enim magister vester Christus.* In huius doctrinam, non autem in vllius hominis verba iurauimus. Nec sacramentorum dignitatem extenuamus, sed verum illorum vsum ostendimus, quem obscurant ac tollunt, qui signa vel euacuant, vel pro rebus ipsis accipiunt, iuxta memorabilem Augustini sententiam, qua non solùm malè vagantis erroris esse dicitur, euacuare signa, sed etiam seruilis infirmitas nominatur, signa pro rebus signatis accipere.

Nequaquam verò à verbis Christi recedimus, nihil his addimus, nihil detrahimus, sed secundum ipsius intentionem, & secundum declarationem Apostoli, & secundum analogiam articulorum fidei, sacramentali locutione dicta, sacramentaliter exponimus. Atque ob eam ipsam causam ab aduersarijs nostris potissimum disfidemus, quòd illos manifestè à verbis & sententia Christi recedere videmus, cùm inuisibile corpus & inuisibilem sanguinem sub pane & vino tanquam sub latibulo occultari comminiscuntur: de quo nullus apex est in verbis institutionis Cœnæ.

Fingunt, inquit, Christum corpore suo nec adesse in Cena Domini, nec posse adesse in terris, minimè verò innumerabilibus locis simul & semel, vbi celebratur Cœna Domini. Callidè dissimulat, quomodo absens, quomodo præsens doceatur esse Christus suo corpore. Nam scriptura tota, articuli symboli Apostolici, confessio totius Ecclesiæ orthodoxæ, docent, Christum, quod ad loci situm attinet, absentem quidem corpore à terris, & nunc in cœlo degentem,

dentem, non esse pariter, omnibus in locis, & extra loca omnia. Et nihilominus tamen, nos in vsu legitimo Cœnæ imò in toto ministerio omnibus omninò temporibus & locis præsentissimum illum nobis habere fide, quæ etiam remotissima quò ad locum, intima sibi habet & constantissima. Nec quisquam simpliciter sic locutus est, quòd non adsit Christus corpore & sanguine suo in Cœna Domini: Quia etiamsi à loco panis absit, tamen non propterea abest à Cœna ipsa, quæ actionem significat, & ad hominem vitæ refertur, cui verè præsens est, quòd cunq; fide in verbo promissionis cor fidele intuetur. Ad hanc præsentiam in Cœna nihil opus est, vel corpus & sanguinem, vel mortem & sacrificium Christi, vel vitam & beatitudinem æternam, substantialiter & corporaliter esse in pane, vel innumerabilibus in locis, vbi panis est, aut vbi ceremonia externa celebratur. Nam & in Baptismo emundat nos sanguis Christi à peccatis, neq; tamen necesse est sanguinem Christi substantialiter & corporaliter esse in aqua, aut in eo loco, vbi aqua continetur in baptisterio. Et cœna Domini, non tantùm terrena est actio, subiecta sensibus, sed etiam cœlestis, quæ ad fidem pertinet, cui quæcunq; in verbo promittuntur, sunt præsentissima.

Neque verò contra omnem præsentiam corporis Christi in Cœna, sed contra falsam imaginationem de præsentia corporis substantiali siue in pane siue in specie panis, & contra Vbiquitatem carnis Christi prodigiosam, hæ rationes & argumenta afferuntur, quam hîc vera falsis miscens, recenset quidem D. Rungius, sed refellere atq; refutare neq; audet, neq; si velit, potest. Quid enim? An negabit quòd Christus corpore suo in cœlum ascenderit, vbi ad dexteram Dei sedeat, & vnde cum corpore

suo non sit rediturus ante extremum diem? Item, quòd Christus habeat verum corpus humanum, naturale, & finitum, certo loco circumscriptum, vbiunque sit, simile nostro corpori, absque peccato. Item, quòd corpus naturale finitum tantum vno certo sit loco. Item, quòd impossibile sit corpus verum, naturale, finitum, simul & semel esse pluribus in locis? Hæc si negare audeat, cur non eadem opera ex scriptura sacra & symbolo aufert articulum de ascensione Christi ex his terris in cœlum, & de sessione eiusdem ad dexteram Dei, non in terris, non in inferno, sed in cœlo, & de reditu eius, non ex clauastro inferni, non ex omnibus terræ locis, sed ex cœlo ad iudicium vniuersale viuorum & mortuorum? Si negat veritatem substantiæ & proprietatum essentialium corporis Christi, cur non delet articulum de incarnatione Filij DEI? Si circumscriptionem & quantitatem à corpore vero aufert, cur non articulum de creatione totum abolet?

Illud verò quod sequitur, non simpliciter, sed ex hypothesis à Petro Martyre dictum est. *Quod Deus per omnem diuinam suam potentiam non possit perficere, vt corpus finitum, simul & semel sit pluribus in locis.* Si enim verax est DEVS, non vult, ac ne velle quidem, ideoque nec facere potest contradictoria: Quia virtutes seu proprietates in Deo sic sunt copulatæ, vt non pugnent neque euerant se mutuò. Nec (: si candorem in interpretando adhibere vellent isti homines :) aliud dicere voluisse Martyrem facile intelligere possent, quàm si dicas: Impossibile esse, vt res aliqua simul ac semel sit ac non sit, cùm hæc sit immota regula veritatis: *Quodlibet aut est, aut non est.*

Et cur

Et cur non blasphemiae arguunt conuictiores isti
 autorem Epistolae ad Ebraeos, qui simili prorsus sensu di-
 xit: *Impossibile esse DEO mentiri?* Et quod omnes sani
 confitentur, per omnem potentiam diuinam non posse
 perfici, vt Deus ipse, id est, Deitas vel natura diuina corrū-
 patur aut moriatur. Item, Impossibile esse Deo, fa-
 ctum infectum reddere. Sed conclusionem aut conse-
 quens potius, si Dialecticè loqui voluisset, quale quæso
 inferrià Sacramentarijs (: quos sic vocat:) persuadere no-
 bis conatur? Inde inquit, *concludunt, impossibile esse cor-
 pus Christi, quod iam in cælo sit, re ipsa & substantialiter esse
 cum sacro pane in Cæna Domini. Addunt expolitionem hanc,
 corpus & sanguinem Christi sedentis in cælo, tam procul abesse
 à pane & vino in Cæna Domini, quàm procul supremum cælum
 à terra abest.*

1.

2.

Fraudulenter & insidiosè ambiguis locutionibus
 vtitur. Nam corpus Christi in Cœna Domini cum pane
 sacro esse, non negamus simpliciter, si intelligatur, vt Ire-
 næus & tota Ecclesia sentit ac profiterur: Eucharistiam
 constare ex re terrena & re cœlesti. Sic enim & in Ba-
 ptismo regeneratio est cum aqua: & cum verbî prædica-
 tione adest Christus ipse & omnia eius beneficia. At sub-
 stantialem copulationem corporis & panis D. Rungius
 intelligit, quod perinde est, ac si diceret: corpus essen-
 tiale Christi, quod in prima Cœna ad mensam assidebat,
 substantialiter copulatum fuisse cum pane Eucharistico,
 in singulorum discipulorum ore & manibus.

1.

2.

De altera verò phrasi, quàm ex THEODORI Be-
 zæ colloquio contra Pontificios arripuerunt isti, quòd
 corpus CHRISTI tam procul absit quàm cælum à ter-
 ra abest, cur non candorem in interpretando adhibere
 mauult

mauult Rungius, quàm ronchis perpetuis exagitare, quæ commodè accipi poterant? Cedo enim qui cœlum à terra distare dicit, an non idem sensit, quòd oratio Dominica sentire nos docet, cùm orantes: Fiat voluntas tua sicut in cœlo sic & in terra, loca ipsa cœli, quæ speramus, & terræ, vbi adhuc instar vermiculorum circumrepimus, discernere nos iubet? Quid verò in pane quarunt isti corpus Christi, quòd in cœlo esse non credunt, quemadmodum piè ac sapienter quibusdam Italis aliquando respondit D. Philippus: *Eos in pane quarere Deum, quem in cœlo esse non crederent.* Cur autem non aduertunt censores isti tam seueri, quàm pueriles sint cauillationes quas perpetuò in ore habent?

Negatis Corpus Christi esse in pane.

Ergò negatis esse in Cœna. Item.

Negatis in Cœna corpus Christi præsens esse corporaliter.

Ergò negatis prorsus seu villo modo præsens esse. Item.

Membris corporum nostrorum dicitis corpus Christi absens esse loco.

Ergò nec fidei & animo præsens erit.

Has cauillationes examinent quæso Ecclesiæ & scholarum ministri, quos in præfatione sua Rungius monet, vt à libris nostrorum sibi caueant, fortassis ne mala ipsius causa & quiduis calumniandi licentia tandem appareat. Sed reprimo me, & ad sequentes accusationes accedo.

Decernunt, inquit, verba Christi, quibus sacram synaxin instituit, Edite, Hoc est corpus meum, non oportere intelligi τὸ πῆλον, vt sonant, de vera presentia corporis Christi cum illo pane, sed figuratè τὴν διάνοιαν, ea accipi oportere. Lo-
quutiones

quationes sacramentales sunt figuratę, non proprię: quia
 in his disparata sibi inuicę, res signata signo attribuitur.
 Atqui verba Christi; Hoc, nempe panis visibilis, est corpus
 meum, sunt prædicatio sacramentalis: panis enim & corpus
 Christi, disparata sunt. Ergo, figurata: siue metonymi-
 cam dicas siue synecdochicam: Et per consequens; non
 simpliciter & proprię accipienda sunt, secundum τὸ πρῶτον,
 seu verborum sonum, hoc est, panis non est ipsum Christi
 corpus proprię, regulariter, essentialiter, sicut verba aut
 litera sonat. Et si δίανοιαν omnem rejicit D. Rungius,
 quam literam, aut quem apicem nobis monstrabit de
 PRÆSENTIA corporis CVM PANE in his verbis. Hoc,
 seu panis iste, est corpus meum? Et literam ne sequitur, an
 δίανοιαν quærit, qui pro his verbis: Panis est corpus Chri-
 sti, dicit, Cum pane, vel in pane est corpus Christi, siue cū
 scholasticis substantialiter copulatum esse pani corpus
 Christi fingat, siue cum veteribus, corpus cum pane my-
 sticę distribui, aut in pane tanquam sub mysterio esse sen-
 tiant? Scipsum ergo accusat D. Rungius, aut certę mani-
 festę contradictioni se implicat, cū nos accusare sacra-
 mentarij erroris conatur, quod verba coenę figuratę καὶ τῆν
 δίανοιαν accipimus, ad ostendendam sacramentalem præ-
 sentiam & communicationem corporis Christi, quæ ad
 legitimę vtentes pertinet, cū ipse è contrario præsen-
 tiam substantialem corporis ad locum panis ex verbis
 Coenę inferre tentet, in quibus neque ad literam vlla sit
 mentio substantialis coëxistentiæ corporis cum pane,
 neque δίανοια talis elici inde bona consequentia potest.

Et annou Pontificij ipsi transubstantiationem po-
 nentes, speciosius multo gloriari possent de litera, quàm
 isti, qui consubstantiationem fingunt? Non sub pane Deus,
 inquiunt Papista, sed est panis (id est, hoc quod panis fuit)

18
ANALYSIS THESISVM
Deus ipse. Dimicet ergo cum Papistis D. Rungius, utrum
transubstantiationem vel consubstantiationem magis
literæ & sono verborum cognatam euincere possit.

Neque optima fide recenset, qualem ^{dicuntur} in ver-
borum Christi interpretatione adhibeant ij, quos aduer-
sarios sibi proposuit. Sic enim sententiam ipsorum com-
memorat quasi doceant: *Quod panis in Coena sacra tantum
sit signum corporis Christi absentis in caelo, crucifixi pro nobis,
ut Zuinglius interpretatus sit, vel quod sit figura corporis Chri-
sti, ut Oecolampadio placuerit, vel quod per panem illum, qui ap-
pellatur corpus Christi, nobis fide applicetur gratia & mercedem
Christi, seu omnis fructus, uirtus & efficacia mortis Christi, sicut
Calvinus voluerit.*

Panem Coenæ Dominicæ signum & figuram cor-
poris Christi esse, neque à Zuinglio, neque Oecolampadio
inuentum est: sed tota antiquitas sic scripsit, in predi-
catione seu collatione mutua panis & corporis Christi,
tanquam signi & rei signatæ, panem Eucharisticum esse
sacramentum, figuram, signum, symbolum, typum, an-
titypum, exemplar, similitudinem, speciem, imaginem,
pignus, mysterium corporis Christi. Sufficiat hoc loco
Tertulliani vetustissimi in latina Ecclesia scriptoris &
Augustini testimonium. Sic enim ille libro 4. contra
Marcionem. *Acceptum panem & distributum discipulis,
corpus suum illum fecit, Hoc est corpus meum dicendo, id est, fi-
gura corporis mei.* Hic verò contra Adimant. cap. 12. *Non
dubitauit Dominus dicere: Hoc est corpus meum, cum signum
daret corporis sui.* Et in Psalmo 3. *Adhibuit Iudam ad con-
uiuium, in quo corporis sui figuram discipulis suis commenda-
uit.* Calumniosè verò & quidem de suo addit D. Run-
gius, quòd panis Coenæ **TANTVM** sit signum corporis
ABSENTIS. Non enim nudum signum est panis Eucha-
risticus

rificus in vsu legitimo, neque simpliciter absens Christi corpus statuitur, si ad naturam fidei respiciamus, etiam si quod ad loci situm attinet, illa Augustini aut potius Orthodoxæ Ecclesiæ vniuersæ confessio haud dubiè verissima est. *Noli dubitare IBI nunc esse hominem Christum Iesum, vnde venturus est, memoritèrque recole, & fideliter tene Christianam confessionem. Quoniam resurrexit à mortuis, ascendit ad cælum, sedet ad dextram Patris, nec aliunde quam inde venturus est illa angelica voce testante, quemadmodum visus est ire in cælum, id est, in eadem carnis forma, &que substantia, cui profectò immortalitatem dedit, naturam non abstulit, secundum hanc formam non est putandus ubique diffusus.*

Neque verò Caluini mentem assequitur, cùm fingit tantum meriti participationem & efficaciam ab eo statui. Sic enim Caluinus in 1. Epist. ad Corint. cap. II. v. 24. Ego tunc nos demum participare Christi bonis agnosco, postquam Christum ipsum obtinemus. Obtineri autem dico non tantum cum pro nobis factum fuisse victimam credimus, sed dum in nobis habitat, dum est vnū nobiscū, dum eius sumus membra ex carne eius, dum in vnā deniq; & vitam & substantiam (vt ita loquar) cum ipso coalescitur. præ terea audio quid verba sonant: neq; enim mortis tantum ac resurrectionis suæ beneficiū nobis offert Christus, sed corpus ipsum, in quo passus est ac resurrexit.

Legat saltem & consideret hæc Theodori Beze verba eadem, quam supra citavi, epistola quinta. *Cerè corporis & sanguinis nomina nimis absurdū foret de fructu & efficacia mortis Domini interpretari, vel ad solum ipsius Spiritus restringere: quod, vt quam planissimè intelligas, age pro hęc vocibus, CORPVS & SANGVIS, substituamus illa interpretationem, & dicamus, Hoc est efficacia mortis mea, qua p*

vobis traditur, & hoc est spiritus meus, qui pro vobis effunditur. Quid ineptius est hac oratione? Nam certè verba illa, Quod pro vobis traditur, & Qui pro vobis effunditur, necessariò huc te adigunt, ut de ipsamet corporis & sanguinis substantia hoc intelligere cogaris. Quod si id ipsum sumi iubet Dominus quod tradidit & effudit pro nobis, necesse est quoq; fatearis, credentes fieri ipsiusmet participes, ut postea demum ex ipso ad nos vis illa omnis & efficacia viuifica defluat. Hæc Beza, sine dubio diligentior scriptorum Caluini lector, quàm Rungius, qui iudicium sibi sumit temerè ac confidenter de ijs, quæ vel non legit, vel non satis perpendit vnquam, quod profectò Theologum, & Doctorem & Superintendentem, & quidem senem, quem *ἐν Ἑφῆσις* ex hac vita discedere, imò quem paulatim ad tribunal iusti iudicis sese comparare decebat, haud æquum est facere.

- Repetit tandem *κακοσμον* multarum calumniarum, quasi in vnum globum denuò collectarum.
1. *Decernunt*, inquit, Christum hîc in sacramento Cœnæ adesse non corporaliter, sed spiritualiter, idq; per communicationem Idiomatum, iuxta eam naturam, quæ ubiq; vel pluribus in locis simul & semel adesse possit, hoc est, Christum adesse in Cœna Domini non substantia corporis & sanguinis sui, sed sola sua diuinitate, sola sua gratia, solo suo spiritu, solo fructu & efficacia mortis sue.
 1. At scire debebat ex Grammaticæ primordijs: Aduerbia ista corporaliter & spiritualiter significare modum & qualitatem. Itaque cum spiritualiter Christum adesse dicimus in cœna, non ad obiectum fidei hoc referimus, hoc est, non Spiritum tantùm Christi sine corpore nos participare dicimus, sed modum præsentix & perceptionis Christi describimus. Non igitur valet hæc consecutio: Christi corpus non est præsens corporaliter, id est, modo corporali, in eo loco, in quo panis est.
- Ergò

Ergò prorsus in Coena non est præsens. Item.

Spiritualiter præsens est, hoc est, modo spirituali per fidem intuentem promissionem à Christo traditam.

Ergò tantùm Spiritus Christi præsens est.

De communicatione idiomatum supra responsum est, Eam non simpliciter referri ad præsentiam Christi in Coena, quæ cum ad officiũ Christi, & ad *κοινωνίαν* quam cū ipso habemus pertineat, rectè tribuitur Christo secū dum vtramque naturam, Si qui verò in negotio Eucharistiæ vsi sunt mentione communicationis idiomatum, ij hoc tantùm significare voluerunt, substantialem præsentiam in omnibus locis, & extra loca omnia *ἑστῶδες ἰδιόμα*, id est, essentialem proprietatem esse naturæ diuinæ. Neque cū Christus in Coena præsens esse dicitur secundum vtramque naturam, eodem modo præsentiam illam accipiendam esse, quo ad diuinitatem & humanitatem. Suo enim modo Deitas, suo item modo humanitas Christi nobis adest. Replet Deitas substantia sua omnia loca simul & semel, id verò de humanitate dici non potest, nisi carnem & ossa in Deitatem transformare velis. Non est igitur præsentia carnis talis, vt iam in terris in eodem, quo nos sumus, aut in quo panis Eucharisticus est loco contineatur. Et tamen præsens est nobis caro Christi per fidem, tum in vsu Eucharistiæ, tum in omnibus exercitijs poenitentiae, fidei, & inuocationis. Falsa igitur accusatio est, quasi solius Deitatis præsentiam in Coena ponamus, remota prorsus substantia corporis & sanguinis Christi, aut quòd solam gratiam, seu virtutem, aut Spiritum solum, & fructum, aut efficaciam solam mortis Christi cōmunicati nobis doceamus. Imò idedò institutam esse

hanc Cœnam potissimum affirmamus, ut corporis & sanguinis Christi præsentiam & communionem magis magisque per eam habeamus. Et nisi ipsissimo corpori Christi inseramur, seu substantiæ ipsius participes fiat, mus, neque meriti, neque vitæ eius participes nos fieri dicimus, sicut palmites (: quo simili Cyrillus de Eucharistiæ negocio utitur ex verbis Christi Iohan. 15:) nisi in vite maneant, neque vigorem neque succum neque vim proferendi fructus habent, sed exarescere eos tandem necesse est.

Sunt & sequentes accusationes tantum priorum calumniarum. *Affirmant*, inquit, *impossibile esse totum Christum, Deum & hominem in terris iam adesse.* Discat D. Rungius ex Damasceno prius & Magistro sententiarum, quid differant *TOTVS & TOTVM*, & pudebit eum huius puerilis calumniæ. *Totus Christus est Deus. Totus etiam Christus est homo, sed non totum Christi, id est, non vtraque natura in Christo homo est, seu humanitas, neque vtraque natura in Christo est Deus.* Ita totus Christus adest ubique, neque enim est diuisus, neque dimidius, si ad personæ unitatem & naturarum inseparabilem vnionem respicias: Sed non totum Christi, id est, non vtraque natura pariter ubique est. Alioquin iam in utero matris natura humana Christi antequam prodiret per claustra virginalia, in cœlo & terra & omnibus locis fuerit necesse est. Quia tunc quoque totus Christus erat, totus Deus, totus homo. Sed Deus per diuinitatem, Homo per humanitatem. Sic semper vna persona Deus & homo est. Et vtrumque est Christus Iesus, ubique tamen per id quod Deus est, inquit Augustinus, iam autem in cœlo per id quod homo est.

*Totus Christi
Totus Christi*

Affir-

Affirmant, inquit, impossibile esse corpus Christi, quòd in celo & finitum sit, adesse cum pane in synaxi sacra. Ambiguam hanc locutionem esse supra diximus. Adest cum pane corpus, inquit D. Philippus, id est, sumto pane, sumitur corpus Domini, seu dato pane communicatur & sanctur nobis *συνωμία* corporis Christi. Non est autem corpus cum pane, hoc est, non substantialiter pani copulatus est, vno eodemque in loco, vbi panis est.

Dicunt non esse necesse, vt caro & sanguis Christi cum pane & vino in sacramento Cœna adsint, satis esse nos fide & spiritualiter id percipere. Si intelligas coëxistentiam corporis ad locum panis nusquam hæc in scripturis est tradita: Ideoque ad salutem nequaquam necessaria est. Deinde ne quidem omnipræsens Deitatis Christi præsentia in eodem quo nos sumus loco, causa nobis est salutis æternæ, sed illa demum, quæ per fidem in promissione à nobis apprehenditur, & qua per Spiritum suum nos sanctificat & viuificat. Multò igitur minus carnis Christi præsentia corporalis in eodem quo vel panis est, vel nos ipsi sumus loco nobis ad salutem prodesset, nisi per fidem & Spiritum corpori Christi insereremur. Et hæc demum vera & salutaris & perpetua est præsentia Christi in nobis, propter quam totum ministerium verbi & sacramentorum institutum est.

Dicunt esse absurdum & abominabile, humana carne vesci, vultò uero abominabilius, Christianos comedere seu deuorare suum Deum, Christum Filium Dei, Saluatorem suum. Sanè si humanam Christi carnem corporali modo comedifingant, viderint isti, qui oralem & corporalem manducationem tuentur, quantum à Capernaitis absint, quos Christus ipse tam diligenter Iohan. 6. refutauit. Augustinus certè si ad literam intelligatur māducatio carnis Christi, flagitium

tium vel factus vocat. Ideoque figuratam locutionem esse docet lib. 3. de doctrina Christi. cap. 16. Et alibi contra aduersar. leg. & Prophetar. lib. 2. cap. 9. *Horribilius, ait, videri, manducare carnem humanam quam perimere, & humanum sanguinem potare quam fundere.* Et mox regulam addit. *In omnibus sanctis scripturis secundum sana fidei regulam figuratè dictum vel factum si quid exponitur, de quibuslibet rebus & verbis qua sacris paginis continentur, expositio illa ducatur, non aspernantè sed sapienter audiamus.* Nota est etiam Cyrilli oratio: *Num ἀνορθωτοφασίαν, nostrum hoc sacramentum pronuncias, & irreligiosè mentes fidelium ad crassas cogitationes deducis, & humanis cogitationibus subijcere tentas ea qua sola pura & exquisita FIDE capiuntur.*

2. *Clamitant, inquit, concinnius esse docere & credere: Fidem sumto pane ascendere in cælum, & ibi Christum manducare spiritualiter, perceptis & applicatis sibi omnibus ipsis beneficijs. Ad quam imaginationem verba Christi: Hoc est corpus meum: figuratè accommodari & accipi volunt. Quia verò Christi corpus in capacissimo cælo, uno certo loco, ubicunq; sit, circumscriptiuè esse docent, quis dicet, quo loco cæli, fides nostra ascendens supra omnes cælos, Christi corpus inuentura sit? Imò verò si negare non potest Rungius, absurdum esse, si quis cum Capernaitis dicat, corpus Christi carnaliter comedi, siue id visibiliter fiat, siue inuisibiliter: cur improbat hoc, quod Christus ipse docuit, spiritualiter, id est, modo spirituali carnem & sanguinem suum manducari & bibi per fidem, cuius confirmatio sit corporalis & sensibilis manducatio symbolorum panis & vini Eucharistici? Cum autem fides non nitatur signis externis, sed Christo ipso, Deo & homine, cur inuidiam veritati conciliare studet ambigua illa phrasi de ascensione fidei in cælum exagitanda, quam vsurparunt aliqui ex Theologis*

logis exterarum Ecclesiarum, non vt ab vsu ministerij
 externi auocarent homines, sed vt in ipsa auditione ver-
 bi & vsurpatione ceremoniarum, quæ diuinitus institu-
 tæ sunt, monerent, corda & mentem fidelium attollen-
 dam esse ad Deum ipsum, sicut canon Nicenæ Synodi iu-
 bet, in vsu Cœnæ nequaquam humiliter seu deorsum in-
 tentos nos esse debere tantum ad panem & vinum, quæ
 externis oculis sunt proposita, sed potius sublata sursum
 seu IN ALTUM mente cogitandum esse, PER FIDEM,
 quod in hac mensa iaceat & offeratur sacrificio inercu-
 to agnus ipse Dei tollens peccata mundi. *Ἡτι τῆς θείας*
θεωπέζης πάλιν κἀνταῦθα, μὴ τῷ ποικειμένῳ ἄρῳ, κὲ τῷ ποτη-
ρίῳ ταπεινῶς προσέχωμεν: ἀλλὰ ὑψώσωμεν τὴν διανοίαν πρὸς
νοήσωμεν, κείαδ' Ἡτι τῆς ἱερᾶς ἐκείνης θεωπέζης τὸν ἄμνον τῆ
πρὸ τὸν ἄϊροντα τὴν ἁμαρτίαν τῆ κόσμῳ, ἀθύτως ὑπὸ τῶν ἱερέων
ἴδόμενον &c. Nec verò simpliciter quisquam damnare
 phrasin illam potest, de mente eleuanda ad Deum, seu de
 fide erigente se in vsu cenæ, ac non solum beneficia Chri-
 sti, sed etiam Christum ipsum quàm efficacissimè appre-
 hendente, nisi dictum Christi abolere velit: *Vbi cadauer,*
ibi Aquila, & quod Chrysoströmus inde detexuit, conuiuas
 Cœnæ sacræ, non graculos, sed aquilas esse debere. Et que
 totius Ecclesiæ confessio est: *Sursum corda habenda esse ad*
Deum.

Quàm est autem prophana & curiosa illa quæstio,
 aut potius sarcasmus, non certè Theologum sed Lucianum
 quempiam decens, vbi nimirum corpus Christi fides no-
 stra inuenire in celo possit, cum cœlum sit capacissimū,
 & vbiunque Christi corpus in cœlo sit, dimensiones
 suas, id est, *συμμετρίαν* membrorum retineat, neq; simul
 omnia cœli loca seu totam cœli capacitatem substantia
 sua impleat? Audiatur saltem Augustinum sibi respon-

dentem de fide & Symb. capite 6. *ubi & quomodo sit in cælo, corpus Dominicum, curiosissimum & supervacuum est quærere, tantum modo in cælo esse credendum est. Non enim est fragilitas nostra cælorum secreta discutere: sed est nostra fidei, de Domini corporis dignitate sublimia & honesta sapere.*

Nec cum D. Philippus ex Augustino dicit corpus Christi esse in cælo localiter, seu, quod idem est, circumscriptivè esse, ubicunq; sit, secundum veri corporis modum, propterea ut isti calumniantur, angulum aliquem cæli significat, ad quem corpus Christi sit alligatum, & in quo tanquam in ergastulo & carcere conclusum reneatur, sed locatio præcipuè respicit proprietatem essentialem veri corporis quæ talis est, ut quoniam corpus est organicum & symmetriam membrorum habet, nequam omnis quantitatis expertus sit, sed dimensionibus suis, longitudine, latitudine, profunditate constet. Vnde necessariò sequitur, totum corpus ubiq; esse, & omnia loca implere simul nõ posse. Hunc enim veri corporis modum nominat Augustinus, quo corpus ab eo, quod corpus non est, essentiali sua ratione discernitur, nimirum ut non possit in loco unius partis simul habere alias partes, neq; ubi pars est, ibi totum simul esse possit, ut quæ eodem temporis momento diuersa loca simul non ingrediatur aut occupet. Vnde idem Augustinus *solius Trinitatis proprium esse dicit, quia corpus non sit, ut ubiq; sit tota per spacia locorum non diuisa.* Et rursus: *Hoc est Deum esse, quod ubiq; totum esse.* Item, *Deus totus in cælo, & in terra simul totus est.*
Quod nulla natura corporalis potest.

Quæ cum ita sint, intelligi facillè potest, quàm sit e-
 lumbis illa sequentis propositionis 18. conclusio: in qua
 odiosa mentione, Carolstadij, Zuinglij, & Caluini inte-
 ta,

ta, Sacramentarios, ait, Philosophicis opinionibus niti: Et recedentes à claris verbis Christi glossam & diávoiam nouā ipsis affingere, & Filij Dei veritatem & benignam voluntatem & omnipotentiam negare, & impingere in lapidem offensionis.

Videat autem Rungius, ne sibi ipsi accidere expediat, quod Apostolus cauere iubet: Qui stat, aut potius stare sibi videtur, videat ne cadat. Et quod Christus minatur: Qui ceciderit super lapidem istum, confringetur, super quem verò ceciderit, conteret eum. Non sunt hæ Philosophicæ opiniones, quæ immotis symboli Christiani articulis traduntur de vera incarnatione Filij Dei, de ascensione ad Cælos, de sessione ad dexteram Dei in cælis, de reditu ex cælis ad iudicium vniuersale. Nec qui sacramentaliter verba Christi exponunt, sed qui coexistentiam substantialē corporis Christi & panis vno eodemq; in loco, & manducationem corporalem corporis Christi stabiliunt, à claris verbis Christi recedunt, & glossam ac diávoiam nouā ipsis affingunt. Nusquam enim dixit Christus: Meum corpus est substantialiter hîc seu in hoc pane. Nusquam dixit: Edite hoc meum corpus oraliter seu corporaliter. Sed quod ipse in manus suas sumserat, cui benedixerat, quod in partes plures fregerat, quod manu sua discipulis ipse suo corpore assidens ad mensam, neq; in loco se mouens præbebat, id verè panis erat. Nam corpus suum propriè loquēdo in manū suam non sumsit, neq; in frustra aut partes plures fregit. De hoc, inquā, pane Eucharistico dixit, Accipite (scilicet manu vestra) & comedite (scilicet, ore, dēribus, palato, masticatū in stomachū trajcite) hoc autē, id est, hic panis, sic à me visibiliter præbitus, & organis sensuū à vobis exceptus atq; absumtus est corpus meū quod pro vobis traditur, videlicet nō substantialiter sed sacramentaliter. Non enim panis hic mutatus est in

substantiam mei corporis, neque substantia mei corporis latet in hoc pane tãquam in latibulo aut repositoio, sed testimonium & pignus, atque ad eodẽ etiam medium est communicationis corporis mei, cum omnibus beneficijs, quæ vobis morte mea peperit. Idquẽ in vsu legitimo Coenæ, cùm ad recordationem mei, id est, accedente fide manducatur panis iste. Hanc veritatem Filij Dei & benignam voluntatem & omnipotentiam eius, quod in vsu ceremoniæ diuinitus institutæ etiam sine corporali coexistentia ad locum panis, velit ac possit nos facere & participes corporis sui, negant, non ij, qui sensu externo symbolum, fide autem rem promissam accipi docent, sed Consubstantiatores isti, qui signum & rem signatam substantialiter eodem in loco esse, & ore corporeo vtrumquẽ accipi oportere imaginantur. Quo modo carnalibus rationis suæ cogitationibus seducti, verè in lapidem offensionis incidunt, negantes quæ Christus docuit, & stabilientes quæ Christus nequẽ dixit nequẽ sensit vnquam, sed quæ sub Papatu introducta, totam institutionem Christi evertunt.

Atquẽ hæc quidem hæctenus de propositionibus ipsis ad disputandum à D. Rungio propositis.

DICTA THEODORETI sinistrè allegata à D. Rungio.

A Diecit autem ad finem, appendicis loco, testimonia quædam ex Theodoro de substantia Coenæ Domini, vt ipse loquitur, & de manducatione orali. Nos verò vtraquẽ manu amplectimur Theodoretĩ dicta, sed nihil istorum sequi inde affirmamus, quæ D. Rungius elicere inde conatur: quasi substantialiter corpus Christi ipsi pani

pani coniunctum sit eodem in loco, quo panis tenetur, vel in manu vel ore administrantium aut sumentium: Aut quòd propriè & sine sacramentali locutione, corpus ipsum Christi in os corporeum piorum ingeratur. Verba Theodoretì, ad hunc modum recitat: *Mystica sacramenti symbola, panem & vinum Domini post sanctificationem, appello non amplius panem & vinum, sed corpus Christi & sanguinem Christi, & credo me percipere corpus & sanguinem* CHRISTI. *Mystica tamen signa illa post sanctificationem non recedunt à sua natura. Manent enim in priori substantia & figura & forma, visibilia & tangibilia, qualia fuerunt antè. Intelliguntur verò ea esse qua per sanctificationem facta sunt. Et creduntur & adorantur, tanquam sint ea que creduntur.*

Primum mirari aliquis possit, cur Theodoretum allegare audeat Rungius, cum autor iste imaginationibus vbiquisticis, quibus D. Rungius fasciatus est, ex diametro repugnet. Quod animaduertentes vbiquistæ cæteri, palàm Theodoretì autoritatem abijciunt atq; contemnunt, ne quæ testimonijs ipsius, vt pote quem totum sibi contrarium esse sentiunt, alligari volunt. Sed consentaneum est, D. Rungio adhuc in auribus sonuisse voces illas, quibus audierat à D. Philippo honorificè predicari Theodoretum, qui cum Romæ primū editus esset græcè, annis non multis ante obitum ipsius, meminerunt qui D. Philippo familiares fuerunt, præ gaudio cum tum exilijse, quòd tanti authoris scriptum eiusmodi de vnione personali duarum naturarum in Christo, ex sacrarum literarum & patrum orthodoxorum testimonijs concinnatum prodijset, quòd monstris nouarum opinionum, quibus veteres hæreses renouarunt vbiquistæ, instar clypei firmissimi opponi posset. Neq; verò illa, quæ de perceptione corporis & sanguinis Christi Theodoretus scri-

bit, nostræ, quam tuemur, sententiæ, quamque oppug-
 nandam sibi sumsit D. Rungius, vlla ex parte aduersan-
 tur. *Credite ne*, inquit Eranistes, *se percipere Corpus Christi*
& sanguinem? Respondet Orthodoxus: *Sic credo.* Idem
 & nos toto pectore credimus & profiteamur, & cum Au-
 gustino malè vagantis erroris esse dicimus, signa interpre-
 tari inutiliter. Ac locum Theodoretî integrum citare de-
 buisset Rungius, vt intelligi posset scopus disputationis
 ab illo institutæ, quem si considerasset disputationis
 istius Grippsaldensis præses, fat scio, puderet ipsum alle-
 gationis loci huius. Sed etiam si quid ipse confusionis
 & pudoris in animo sensit, vt sentit haud dubiè: occul-
 tare tamen hunc pudorem ad alios conatus est, mutila-
 verbotum Theodoretî recitatione, dum saltem particu-
 lam textus illius, lectori imperito obtrudit, & quæ ad
 scopum Theodoretî propositum pertinent, quæque opi-
 nionem de substantiali coëxistentia corporis Christi
 ad locum panis fortissimè iugulant, callidè dissimulat.
 Nam & ante hæc verba, quæ Rungius citauit, hæc apud
 Theodoretum extant: *Mystica symbola à sacerdotibus Deo*
oblata, symbola sunt Dominici eiusque veri corporis & sanguinis.
Oportet enim imaginis esse archetypum. Si igitur veri corporis
exemplaria seu antitypa sunt diuina mysteria, corpus Domini
certè quoque corpus est, non in diuinitatis naturam transmuta-
tum, sed diuina gloria repletum.

Hic cum obijciat Eranistes: *Symbola ante sanctifi-*
cationem vocantur panis & vinum. Post sanctificationem
corpus & sanguis Christi. Quæmodum igitur Symbola
Dominici corporis & sanguinis alia sunt ante consecrationem
(μετὰ τῆς ἱερατικῆς ἐπιπέρας) postea verò mutantur & alia
sunt (: μετὰ τὴν ἐπιπέραν μεταβάλλεται ἡ ἕτερα γίνεται) ita
Dominicum corpus post Ascensionem mutatum est in diuinam
essentiam.

essentiam. Mox Orthodoxus: *Captus es, inquit, laqueis quos composuisti. Nequaquam enim mystica symbola post sanctificationem (μετὰ τὸν ἁγιασμόν) propriam amittunt naturam; & quæ sequuntur, quæque antea ex Rungij citatione commemorata sunt. Applicationem verò ad scopum disputationis propositæ profusè silentio obruit Rungius. Sic enim orthodoxus errorem Eranistæ de abiectione atque mutatis proprietatibus corporis Christi, qui nunc etiam ubi quistarum error est, refutare pergit. Confer igitur Archetypum cum imagine & videbis similitudinem. Oportet enim typum similem esse veritati. Illud enim corpus priorem habet formam, figuram & circumscriptionem, & ut summam dicam, corporis essentiam, etiamsi post resurrectionem immortale & immune à corruptione factum est, & ad dexteram Dei collocatum ab omni creatura adoratur, quia corpus appellatur Domini natura.* Hæc ergò conferat Rungius cum suo dogmate.

Ait Theodoretus panem & vinum propter sanctificationem nominari corpus & sanguinem Christi, (quia scilicet novam quasi vocationem sortiuntur, & alium quam prophanum usum habent in usu Eucharistiæ.) Eundem vero panem & vinum nominat symbola mystica, (id est quæ foris aliud sunt, aliud significant.) Item imaginem, antitypa, typum corporis & sanguinis Christi. Ne quis (ut cum Augustino rursus loquar) literam sequatur, & signa pro rebus ijs, quæ significantur, accipiat, quod servilis infirmitatis est. Porro **VERI**, non imaginarij corporis symbola esse dicit Theodoretus: Et quod ac quale sit verum corpus **CHRISTI** disertè explicat, scilicet, quod visibile sit ac sensibile, vel ut ipse loquitur, figuram, formam & circumscriptionem suam, sine qua essentia corporis esse non potest, perpetuò retineat, non minus post, quam ante glorifi-

glorificationem & collocationem ad dexteram Patris. Cum hoc vero corpore Christi (quale nullum aliud est, neque fuit, neque erit vnquam) quomodo quæso conuenit inuisibile illud & incircumscriptum, hoc est, imaginarium corpus, quod per vbiuitatem in omnibus locis & per consubstantiationis dogma in pane latere fingitur, in quo corpore neque substantia, neque proprietates vlla est congruens vero corpori Christi? Probat Theodoretus à symbolis mysticis, quæ naturam, substantiam, formam, figuram, speciem suam visibilem & palpabilem non mutant: corpus ipsum quoque Dominicum, cuius illa symbola sunt, quantumuis maiestate & gloria diuina ornatum, manere verum corpus, & substantiam, formam, figuram, circumscriptionem, ideoque & visibilitatem & sensibilitatem suam retinere. At D. Rungius pro hac Theodoreti conclusione, aliam ex Diametro huic repugnantem substituere audet, quasi corpus Christi inuisibile, insensibile, incircumscriptum simul & in omnibus locis existens, substantialiter præsens sit IN PANE.

Conspectior futura esset hæc fraus, si cætera Theodoreti loca, tum in eodem dialogo secundo, tum in primo ad hanc ipsam causam pertinentia conferantur, quæ mihi breuiter nunc annotasse sufficiat. *Didici, inquit Othodoxus, à sanctis Angelis, quod sic venturus sit, sicut eum viderunt discipuli euntem in cælum. Viderunt autem circumscriptionem naturam, non in circumscriptionem. Audiui porro ipsum Dominum dicentem: Videbitis Filium hominis venientem in nubibus cæli. Et scio circumscriptionem esse, quod ab hominibus videtur. Incircumscriptionem enim natura inuisibilis est. Ac sessio quoque in solio gloria, & collatio agnorum à dexteris, hædo-rum à sinistris, circumscriptionem indicat. Hæc quomodo ad corpus illud sub pane substantialiter latens accom-modabit*

modabit D. Rungius? In primo autem Dialogo *permutationē nominū esse ait, quod panis vocatur corpus Christi. Et causam dicit esse huius permutationis. Quia respicere nos Dominus voluit, non ad naturam eorum qua videntur, sed ad eam qua ex gratia facta est, mutationem.* Hanc verò mutationem sic postea explicat, quod *visibilia symbola corporis & sanguinis appellatione honorarit, non naturam mutans, sed gratiam natura adiciens.* At Rungius pro gratia, id est, pro gratuita bonitate Domini, qua symbola ad hunc usum destinavit, ut sint media & organa communicationis Christi & beneficiorum eius ad hominem credentem: nouam quandam & corporalem existentiam corporis & sanguinis imaginarij in pane & vino obtrudere nobis conatur.

Neque maior ipsius candor est in allegatione alterius dicti Theodreti, quod his verbis citat ex commentatio super cap. II. prioris ad Corinth. *Hic Paulus taxat inter alios, & nos qui cum mala conscientia audemus diuina sacramenta percipere. Illud verò, quod inquit, REVS ERIT CORPORIS ET SANGVINIS Domini, significat hoc. Quemadmodum Iudas prodidit Christum, & Iudæi insultantes ei, adfecerunt cum probris & conuicijs: sic eum dedecore & ignominia adficiunt, qui sanctissimum eius corpus immundis manibus accipiunt, & in pollutum os immittunt.* Hinc oralem manducationem & perceptionem corporis Christi cum impijs extruere conatur D. Rungius. Verùm sacramentali figura Theodoretus loquitur. Et sanctissimum corpus Domini vocat, quod paulò antè symbolum seu signum corporis nominavit. Nam super hæc verba: *Quoties manducabitis panem hunc & calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis DONEC veniat; sic scribit: Etenim post eius aduentum non amplius erit opus symbolis seu signis corporis Christi, cum ipsum corpus apparebit.*

ipsum quod apparebit in postremo aduentu Filij Dei, à simbolo, quod secundum quendam modum, id est, propter relationem seu ordinationem diuinam, seu sacramentali locutione corpus Christi est. Quo igitur modo seu qua ratione panis est corpus Domini: sic sanctissimum Domini corpus, ait, manibus etiam immundis accipi & in os pollutum immitti. Et sic paulò antè dixit: *Christum in Cœna institutione non solum undecim Apostolis, sed etiam Iudæ proditori preciosum corpus & sanguinem imperitijse.* Eodem modo & cæteri Patres sæpè loquuntur, ut cum Cyprianus ait: *Ab infidelibus veracissimum & sanctissimum corpus Christi sumi, sed addit, quod usq; hodiè creatur & sanctificatur,* ut significet se loqui de simbolo corporis phrasi sacramentali. Sic cæteri Patres passim declarationes addunt locutionibus sacramentalibus. Cum enim dicunt corpus Domini ore comedi: & edi etiam ab impijs: addunt, visibiliter id fieri: Item, In sacramento, & in mysterio, & sacramentotenus.

Nec alius sensus est veterum, cùm nominant oralem manducationem corporis, quàm cùm etiam foris manducari & dente premi corpus Christi aiunt, & linguas & ora sanguine rubescere.

Quod autem exemplum de reatu corporis Christi adfert Theodoretus sumtum ex hystoria passionis: id non patrocinaur D. Rungio defendenti oralẽ manducationem corporis Christi, sed aduersatur potius. Nam Iudas qui perdebat Christum, & Iudæi qui eum accusabant & in mortem tradebant, rei quidem facti sunt corporis & sanguinis Christi, sed non propterea manducabant corpus Christi ore. Ita ergò & impij qui sacramento indignè vtuntur, rei fiunt corporis Christi, non quia manducant ipsum corpus ore, sed quia per hypocrisim dicunt Christo: Aue Rabbi,

Rabbi, & osculum falsum ei præbent, & per impenitentiam suam crucifigunt sibiipsis Christum, & ad ignominiam exponunt. Hæc sine comestione orali carnis Christi fiunt, quemadmodum & reatus ille Iudæ & crucifigentium Iudæorum fiebat sine ipsius carnis Christi manducatione.

*De titulo & præfatione disputationis
Rungianæ.*

SED desino hæc copiosius persequi, cum alioqui inter manus excreuerit numerus harum chartarum, quas tantum veritatis ostendendæ studio, non vlllo alio affectu impulsus, propositionibus Rungianis passim Ecclesiæ Christi obtrusis, breuiter simpliciterq; opponendas esse statui. Ac spero Lectorem attentum sine longiori commonefactione hinc animaduersurum esse, non modò quid de confusionibus illis verarum, falsarum, ambiguarum, & contrariarum assertionum, & calumniolarum accusationum contra Orthodoxos, in ipsa disputatione Rungiana sentendum sit: sed quid quantumq; titulo etiã & præfationi tribui debeat. Titulus est: *De vera præsentia corporis & sanguinis Christi in sacramento Cæna.* At cõsubstantiatio illa quã defendit Rungius in propositionibus suis, nequaquã vera est præsentia corporis & sanguinis Christi: Cùm veritatẽ ipsam corporis Christi euertat, & omnib. circumstantijs institutionis cœnæ & verbis Christi planè repugnet. Deniq; & momentanea tantum & ociosa sit præsentia, cùm veram præsentiam, quæ hominem respicit, perpetuam & efficacem præsentiam esse oporteat.

Præfatio vero (quæ partim narrationem continet, partim adhortationem quandam de ijs quæ ad particula-

rem illam Ecclesiarum Pomeranię, quibus præest D. Rungius, inspectionem pertinent) illud in se boni habet, quòd *διαρρήδην* dicit: *Non agi de persona vel autoritate ullius hominis. Et non sumus*, inquit, *Petri, Pauli, Lutheri, aut Philippi super illis non sumus baptizati.* Hanc ergo *θεσπωμεν* si D. Rungius serió abiecit ex animo suo, & si apud alios quoque locum eam habere non vult: iam facilis est ad transigendum via reperta. Sed contradicit sibi ipsi postea Rungius, cum in Philippi Melanchthonis scriptis præteriri vult, quæ suis imaginationibus non consentiunt. Lutheri verò doctrinam (: quæ sibi ipsi non semper constat in hoc articulo :) cum ipsa Christi autoritate comparat.

Hymnus de Eucharistia negotio.

Quoniam verò confessionem Ecclesiarum Pomeranię velut hymno quodam compræhensam initio disputationi proponit, eum nos quoque sub finem huius responsionis subiiciemus, ut hac occasione lector in memoriam sibi reuocet, quæ de summa negocij à nobis hæctenus dicta sunt. Verum est igitur quod initio dicitur: *O sacrum conuiuium, in quo Dei Filius Christus, Dominus crucifixus, pascit Ecclesiam mirando mysterio.* Ambiguum verò est quòd sequitur: *Sub pane sacro, dans corpus illud suum verum, quod pependit in crucis ligno, sub vino sacro, dans sanguinem suum illum verum, qui effusus est pro peccatis mundi.* Et si enim de communicatione veri corporis, & veri sanguinis, nulla est inter pios controuersia: tamen Phrasis illa *sub pane*, non de substantiali existentia corporis sub pane, sed de distributione mystica corporis & sanguinis Christi in vsu legitimo panis & vini Eucharistici intelligenda est: Quod D. Philippus sic effert: quòd datis his rebus

rebus pane & vino, detur nobis corpus & sanguis Domini. Verum est etiam quod dicitur: *Sic adest Christus in Cæna, non sola gratia, non solo spiritu, non absens corpore, sed quia sedet ad dexteram patris in cælestibus, implens omnia, verè præsens est. Deus & homo, potens omnia, verax in verbo suo, cum inquit: Hoc est corpus meum, quod pro vobis traditur, Accipite, comedite.* Sed remoucantur imaginationes vbiquicquid de impletione locorum omnium per humanam naturam Christi. Magna est etiam audacia, quòd ordo verborum Christi immutatur. Et illud, accipite & manducate, ad corpus ipsum Christi detorquetur, quod ad panem Eucharisticum propriè pertinet. Ei verò quod in conclusione additur: *Ergò in Cæna sacratissima corpus Domini manducant omnes Christiani, digni & indigni. Digni edunt ore & fide, ad vitam æternam: Indigni edunt solo ore sine fide, ad mortis iudicium:* Hanc minimè ambigam, & cum totius Ecclesiæ orthodoxæ confessione congruentem sententiam opponimus, quam Brentius in Exegesi super Iohannem his verbis complexus est: *Cæna Dominica duo habet, panem & vinum: & verbum. Corporis os accipit panem & vinum sensibus. Præter enim panem & vinum aliud non sentit. Os fidei accipit suo etiam sensu corpus & sanguinem: Ita ut corpus habeat in sacramento corporalia signa. Et fides spiritualia dona, hoc est, rem ipsam & veritatem.* Ex quo intelligi potest: *Ita vniuersum hæc duo tantum capita esse controuersie de Cæna Domini: Vnum, Non de præsentia ipsa, sed de modo præsentia. Alterum, Non quidem simpliciter de manducatione, sed de modo mādicationis corporis Christi. De quibus si opiniones anteceptas, si hominum auctoritatem, si affectus humanos aliquantis per seponere, & ex institutione ipsa Cœnæ Domini, & ex Christi & Apostolorum declarationibus, & veteris Ec-*

clesiæ vnanimi consensu iudicare velit D. Rungius: nullam se causam habere animaduertet persequendi eos, qui modum presentiæ & manducationis spiritualem esse, id est, fide vera apprehendi atque percipi docent.

Filium autem Dei oro, vt ipse controuersiam hanc aliquando dirimat, & suos quos nouit, in veritate conseruet, protegat ac liberet, iuxta dictum: *Firmum stat fundamentum Dei habens sigillum hoc: Dominus nouit qui sui sint. Et discedat ab iniquitate omnis, qui Christi nomen inuocat.*

μόνω τῷ Θεῷ διζῶ.

Phil. Melan. in Epistola ad Camerarium
scripta anno 1524.

De negotio Eucharistias non aliud adhuc susceptum video, nisi vt hac occasione in intricatas, obscuras, & prophanas quaestiones & rixas cōiecti animi, à cōspectu doctrinae necessariae tanquam turbine quodam auferantur. Ego rem committo Christo, vt gloria sua pro sua sapientia consulat. Et spero adhuc constanter, eum patefacturum esse etiam ista de re veritatem.

IN RVNGIVM GENERALEM
OCCIDENTALIS POMERANIAE
Superintendentem.

QVam miser & rudis es, qui res distinguere nescis
A signis: quodq; est mentis, ad ora refers.

Disce docendus adhuc, & ubi perceperis esse
Sacramenta sacra symbola certarei:

Que modo castra fugis, Rungi, tunc sponte sequeris,

Discesq; ore capi symbola, remq; fide.

Quod si letaris, quo nunc errore teneris,

Affcribam thesibus tale epigramma tuis.

Rungius: (indignum) tuus, o Pomerania, Pastor

Rungius, aeternum Rungius esse cupit.

Aliud.

Nescieram talem te, Rungi, si tacuisses:

Nunc es stultitia proditor ipse tua.

Aliud.

Copulat in Cœna qui te, Martine, Philippo,

Amborum vestris manibus is grauius est.

Quod studet alterius rectum pervertere sensum,

Nec dicta alterius tecta iacere sinit.

Si, Rungi, in terras redeant, castiget vterq;

Discipulum, hic manicis, fustibus ille, suum.

Aliud.

Vt Musculum de Sex viris

Vbiquit as amiserat,

Ne deesset vnus hexadi

Ad partiendum idonea

Vti Logistici docent:

Hunc surrogauit Rungium

Parem pari, rudem rudi.

Hilarius Baderus Pomeranus.

1071442

REVOLUTIONARY WAR

1775-1783

1775-1783

1775-1783

1775-1783

1775-1783

1775-1783

1775-1783

1775-1783

1775-1783

1775-1783

1775-1783

1775-1783

1775-1783